

re, animi sanè christiani est; crucem, cum abest desiderare, perfectioris animi est et cordis apostolici; at in illa inventa gloriari, et in eà solà gloriari, Paulini animi est. Miramur, confundamur, pro modulo nostro imitemur. Etenim omnis Christianus debet sicut et Paulus mundo mortuus esse et hanc vocem semper habere in ore: *Mihi absit gloriari...*

VERS. 15. — IN CHRISTO ENIM JESU... his verbis continetur totius Epistolæ corollarium, et quasi epitome in religione christiana, etc. Vide paraphrasim.

NOVA CREATURA, est anima exteriori per baptismum regenerata; interiori per gratiam renovata, in novitate vite, secundum Spiritum ambulans, seu mandata Dei ex charitate servans.

VERS. 16. — ET QUICUMQUE HANC... Græc. : *Et quicumque regulâ hâc ordinatè ambulaverit.* Syr. : *Et si qui hanc sententiam sectantur,* etc. Vide paraphrasim.

ISRAEL DEI, spiritualis scilicet, est qui credit Christo, Filio Dei, Abraham promisso, et qui fide iustitiam et salutem in ipso querit.

VERS. 17. — DE CÆTERO NEMO MIHI... Græc. : *Ceterum molestias mihi nemo exhibeat.* etc. Syr. : *Proinde nemo mihi laborem injiciat,* etc. Hæc verba, alii aliter explicant, ut videri potest apud interpretes; sed sensus in paraphrasi explicatus mihi videtur verus, quia simplex et naturalis, et correspondet versui 14 : *Mihi autem absit...* Præterea judaizantes confundit, qui nihil tale passi sunt; imò qui, ut nihil tale pro Christo

Per quem mihi mundus crucifixus est, id ego mundo. Crucifixus, id est, mortuus seu mortificatus. Mundi nomine mundanos et carnales homines significat. Unde mundo crucifixus, id est, mortuus sum, hoc est, non tenor, non delector, non tangor mundanis Judaorum, uti isti judaizantes tanguntur, nec mundus mihi afficitur, nec ego mundo; sed invicem alieni et aversi sumus, atque adeo adversi et contrarii. Mundus me odit et persequitur; ego illi placere nolo.

VERS. 18. — IN CHRISTO ENIM JESU, in Christi fide, religione, Ecclesiâ, id est, in Christianismo, in christiana viâ, ad christianam scilicet benè beatæque vitam, neque circumcisio aliquid valet, neque præputium : in negotio salutis obtinendæ per Christum, neque circumcisio aliquid prodest, neque præputium, sed nova creatura, id est, anima lapsus et gratia Christi regenerata, et renata, imò recreata, et quasi nova creatura spiritualis effecta, novam gratiæ vitam sortita, ut deinceps in novitate vite ambulet. Unde Apoc. 9 Christus dicitur *Principium creaturæ Dei*, et Isaie 9 *Pater futuri sæculi*. Quia à Christo coepit nova gens, novus mundus, et, ut canit Sibylla :

...Toto surgit gens aurea mundo.

Gentem auream vocat gentem Christianorum, aureis virtutibus, gratis et donis à Christo acceptis splendentes ac fulgentem instar auri. Igitur nova creatura, quemadmodum optimè Cajetanus explicat, est vita spiritualis, à Deo creata per gratiam Jesu Christi, etc.

VERS. 16. — *Et quicumque hanc regulam secuti fuerint, id est, quicumque ad hanc incedunt regulam, quam scilicet tradidit de justificatione, libertate, doctrinâ, vitæ christiana, ut extra hanc regulam et orbitam non exstiterint, et deflectant ad legem et normam Judæismi.*

Pax super illos et misericordia; pacem illis imprecor et misericordiam à Deo; q. d. : Qui sequuntur hanc regulam Christianismum à me prescriptam, i pacem habent, id est, tranquillitatem conscientie, item mi-

parentur, circumcisionem predicabant, ut v. 12 illis exprobratum est.

Ut clarior appareat tibi mens Pauli, et horum verborum sensum melius intelligas : Dominus noster Jesus Christus in passione sua fuit universali ter et in omnibus corporis partibus, quasi circumcisus; undique suum pretiosum sanguinem fudit. *A plantâ pedis usque ad verticem, non fuit in eo sanitas.* Per spinas, per clavos, per flagella, per lanceam, quasi ubique fuit circumcisus. Hujus præsertim circumcisionis se participem esse gloriatur Apostolus : *Ego enim stigmata...* Circumcisi sunt novi doctores, sum et ego. De hæc sive Judaicâ circumcisio gloriantur, at ego, quod pluris aestimo, et de quo unice gloriatur, præterea fero stigmata, etc. Communico passionis illius doloribus : *Ter virgis casus...* harum plagurarum cicatrices et notas in corpore meo porto impressas.

Felix ille qui sicut Apostolus unice gloriatur in cruce et in imitatione Christi! Felix qui Christi stigmata fert in corpore suo! Hæc, si non sanguinis effusione, saltem carnis mortificatione, da mihi, ô Deus, toto vite tempore portare.

VERS. 18. — GRATIA DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI... D. Chrysostomus et post eum Theodoretus notant quòd in aliis Epistolis, dicat Apostolus, *gratia...* *robiscum; hic cum spiritu vestro;* ut, inquit, à carnalibus revocet Galatas et in memoriam eis reducat donum Spiritus sancti, quod in spiritu suo non per legem, sed per fidem acceperunt.

sericoriam, scilicet Dei, ut Deus in eos misericos sit et benedicens, emanet gratiam et consolationem misericorditer in eos effundat.

Et super Israel Dei. Hoc addit ne videatur excludere Judæos. Veritatem ne de omnibus secundum carnem Judæis intelligatur, dicit : *Israel Dei*, id est, quâ parte Dei populus est; non quâ parte Deo contrarius, ut erant Judæi infideles et pseudo-apostoli.

Israel dicitur quasi Israel qui dominatur vel prevalet Deo. Cum enim Jacob timens Esau fratrem suum, angelum se confortantem vidisset, nolens cum dimittere donec sibi benediceret, sinens se vinci angelus et Jacobo benedicens, etc. Dicit ergo Apostolus : Qui hæc Christi regulam sequuntur, si sunt Israel Dei, id est, populus Dei, dominans vitis, mundo, Judæis et Judaismo (quos representabat Esau carnalis frater Jacob), qui etiam ipsinet Deo, ut ab eo impentent quicquid volunt ac petunt ab eo. Ita D. Thom., Haymo, et alii.

VERS. 17. — *De cætero nemo mihi molestus sit.* Scribens est : Posthæc nemo vestrum turbulentis contentionibus mihi laborem, molestiam, tridum afferat, de re nunc quantum satis est exposita et inculcata. Loquitur cum auctoritate, tanquam Galatarum apostolus et gentium magister.

Ego enim stigmata Domini Jesu in corpore meo porto. Stigmata dicuntur cicatrices, v. g., militum vulneratorum. Paulus ergo stigmata Christi hic vocat plagas et cicatrices ex verberibus, vulneribus et afflictionibus propter Christum susceptis, corpori suo impressis, de quibus 2 ad Cor. 11, quæ signata eam Deo non dedecora sunt, sed summae laudes. Ego Paulus hæc signata, hæc plagas, quasi tropæica militie Christi non tantum habeo, sed porto, inquit, et ostentò. Ita D. Hieron., Chrysost., Anselm., D. Thomás.

VERS. 18. — *Gratia Domini nostri Jesu Christi, etc.* *Cum spiritu vestro,* id est, vobiscum. Claudii Epistolam cum imprecatione gratie Dei per Christum. Ad Galatas scripta est Roma.

Corollarium pietatis, seu in hoc capite ultimo ad pietatem maximè notanda, et ad præxim redigenda.

1° Spirituales, perfecti, superiores attendant speciatim ad v. 1, 2, 3, 4, 5, in quibus egregia reperientur documenta, à se, circa aliorum lapsus, observanda. Delinquentes igitur correcturi, tantam induant charitatem, mansuetudinem, humilitatem, ut has virtutes non modò redolent, sed etiam inspirent. *In spiritu mansuetudinis, lenitatis instruite,* v. 1. Caveant in primis à superbiâ Pharisæi, ob aliorum externos defectus tumentis, aliisque sese præferentis; propterea semetipsos circumquaque considerent; circa præteritum, quid fui, quid feci? circa præsens, quid sum, quid facio? circa futurum, quid facerem si, etc. At præsertim recordentur tremendi iudicii Dei; coram quo sistant in animo. Vide versus citatos.

2° Inferiores attendant ad v. 6 et 7, et ex eis discant in suos catechizans, doctores, concionatores, prepositos, benediciant. De suis temporalibus bonis dent illis à quibus spiritualia et æterna recipiant.

3° Attendamus singuli ad v. 8, 9, 10, in quibus omnes Christianos hortatur Apostolus ad sancta et bona opera, maximè ad benediciantiam in proximum. Nunquam obliviscamur egregiam similitudinem, sub quâ rem nobis sensibiliter exhibet. Hæc vita, agricultura est : nunc est seminandi tempus ; sementis autem nostra sunt opera. Mors, æternitas, erit metendi tempus ; messis autem erit sementi proportionatâ : si ergo nunc in carne seminamus, corruptionem tunc metemus ; si autem in Spiritu seminamus, incorruptionem tunc, et vitam æternam metiemus. *Ergo dum tempus habemus, operemur bonum.*

4° A D. Paulo, v. 14, discamus mundum contemnere et mundo continuè mori. Discamus ab eodem Apostolo in solâ cruce gloriari; et Jesu Christi crucifixi stigmata in corporibus nostris gloriante portare, seu passionis illius doloribus communicare gaudentes.

IN EPISTOLAM AD EPHESIOS

Præfationes.

Hanc Epistolam Romæ, in vinculis, scripsit Apostolus ad Ephesios; ab aliquibus olim dicta est ad Laodiceenses, fortè quia circularis erat, et ad omnes Asiæ urbes missa; specialiter tamen vocata ad Ephesios, quia Ephesus Asiæ metropolis. Quidquid sit,

Apostoli scopus est, Ephesios, quos ad fidem Christi, per triennium die ac nocte laborans jam pridem converterat, in fide confirmare et sublimiora re-

Ephesios Asiæ Minoris metropolim, fuisse civitate idololatriæ et magicis artibus deditam, testatur Hieronymus in proemio commentariorum hujus Epistolæ. Quæ res etiam ex illis quæ Lucas narrat, Act. 19, de magnâ Dianâ Ephesiorum, deque templo ejus apud Ephesum toto orbe celeberrimò, nec non de multis eorum qui fuerant curiosa sectari ibidem Pauli prædicatione conversi, manifestè intelligitur. In eâ civitate Paulus supra biennium commoratus, Christianum prædicavit, ita ut omnes qui habitabant in Asiâ, audirent verbum Domini, Judæi atque gentiles, ut ait Lucas, donec commotus adversus ipsum seditione à Demetrio argentario, inde discessit in Macedoniam. Universum autem tempus quo mansit Ephesi, triennium fuisse scribit Hieronymus; idque Paulus ipse significat, Act. 20, in eâ oratione quam ad presbyteros sive episcopos Ephesie Ecclesiæ Miletum ad se vocatos, habuit. *Vigilate, inquit, memoriâ retinentes quoniam per triennium nocte et die non cessavi cum lacrimis monens unumquemque vestrum.* Abiens autem in Macedoniam Apostolus, Timotheum Ephesum reliquerat (sicut ad eum scribit 1 Timol. 1) *ut denuntiaret quibusdam ne aliter docerent, neque intendere fabulis et genealogiis interminatis;* quod sine dubio contra falsos à Judæis Christianismo dictum est; qui non solum legem volebant cum Evangelio à creden-

tionis christiane mysteria perfectius edocere.

In primis tribus capitulis agit de æternâ predestinatione, de hominum per Christum mortem redemptione, de vocatione gentium; de utriusque populi, gentilis et Judæici, imò de angelorum et hominum adunatione, sub eodem capite Christo, super omnes creaturas elevato; ibique creditur judicantes percutere, qui salutem suam in ceteremoniis legalibus col-

lunt suscepi, quod omnibus judicantibus erit commune, sed et de suo multa fabulosus, inutilis et à puritate Evangelii aliena tradebant; atque hujusmodi perversis doctrinis ad se fideles qui in Asiâ erant pertrahere nitentur, et à Paulo, quem sibi sententiam adversarium, et cujus gloriæ invadebant, abducere. De talibus scribit in 2 Tim. 1 (simul enim illa cum hæc ad Ephesios missa est, aut certe non multo post) : *Scis hoc, quod adversi sunt à me omnes qui in Asia sunt, ex quibus est Philegellus et Hermogenes.* Hoc itaque tempus jam venerat, de quo ipse in oratione, supra se memini, præmonerat Ephesios, dicens : *Ego scio quoniam intrabunt post discessionem meam lupi rapaces in vos, non parcentes gregi, et ex vobis ipsi exsurgent viri loquentes perversè, ut abducant discipulos se. Porro qui ex gentibus erant fideles Asiæ, doctrinam à Paulo acceptam firmiter retinebant. Ad eos igitur hanc scribit Epistolam, ita collaudans eorum fidem et dilectionem, ut tamèn plenius eis instituat de præcipuis fidei mysteriis olim absconditis, velut de redemptione et justificatione nostrâ per mortem Christi, de vocatione gentium, de predestinatione gratiâ, de glorificatione Christi et corporis ejus quod est Ecclesiâ ; et hæc quidem ferè usque ad quondam caput, à quo deinceps ad morelem doctrinam accedens, prescribit formam quamdam exactam*

locabant; et Simonis Magi discipulos, qui volebant angelos esse Dei et hominum mediatores, non verò Christum, et ideò ad angelos, non ad Christum, docebant esse recurrendum, ut Deo reconciliarentur.

In ultimis capitulis unicuique Christiano, in quolibet statu, bene vivendi præcepta tradit; ibique eodem, tum judaizantes, tum hereticos Simonianos acq̃ue percutit, quia utriusque, tam in moribus quàm in fide peccabant.

Hujus Epistolæ stylus præ cæteris est obscurus, ob mysteriorum de quibus agit profunditatem, et conceptum sublimitatem, quas nec sermo, nec lingua etiã apostolica valuit adæquare, licet sublimioribus verbis usa, quàm ulla unquàm humana lingua.

Certe stylus ita dissonat à cæteris Pauli Epistolis, ut alterius videri posset, nisi pectus et indoles Paulina mentis hanc prorsùs illi vendicaret, ait Erasmus.

In hæc autem Epistolâ speciatim observari potest, quod de omnibus aliis in carcere scriptis notarunt sancti Patres, major scilicet sapientie, spiritûs et fervoris eructantia; quasi Paulinum pectus ad martyrium anhelans, martyriq̃ue flagrans desiderio, lumen et ignem divinum aspiraret, et suspirans eructaret.

Hanc Epistolam in vinculis quidem scriptam fuisse, constat ex ipso D. Paulo, qui multoties de his in ipsâ loquitur; sed quibus in vinculis scripta fuerit, an in primis, an in secundis, dubitatur. Theodoretus vult in primis vinculis scriptam, et per Tychicum missam, unã cum Epistolâ ad Colossenses, in præfat. in Epist. D. Pauli. Baronius vult in primis quidem scriptam, et per Tychicum missam, sed cum Epistolâ ad Ti-

vitæ christiane, in quâ viros, uxores, parentes, liberos, dominos, servos, officii quosque sui diligenter admonet; et ad extremum, omnes tanquàm in Christi militiam ascriptos, adversus impugnationes demonum, armis instruit tanquàm spiritualibus. Quod autem ad eos peculiariter qui ex gentibus crediderant, hæc scribatur Epistolâ; manifestè inter alia declarat illud cap. 2: *Memores estote, quid aliquando vos eratis gentes in carne*, et quæ sequuntur. Hæc illud, cap. 5: *Ego Paulus vincitus Jesu Christo pro nobis gentibus*. Quam vero fideliter in apostolicâ doctrinâ, etiã post Apostoli decessum, perstiterint Ephesii; qui scire vult, legat Ignatii Martyris Epistolam, quam talem ad Ephesios scripsit, in quâ fidem et constantiam eorum, et zelum quo hereticos adversabantur, mirifice commendat. Cæterum existimant nonnulli hæc epistolam scribi potissimum contra Simonem Magum ejusque familiam, et Gnosticorum scholam inde exortam; de quibus apud Epiphanium multa, lib. 4 contra hæreses. Quæ sententia cum superioribus non pugnat; erant enim Simonis discipuli plerique Judæi, sub nomine scientiæ quam vendicabant, non solum fabulosa ac portentosa quædam de Deo, angelis et mundo, sed et turpia quædam docentes: contra quod genus, Petrus secundum, et Johannes suam scripsit Epistolam; et ipse Paulus præter hæc etiã alias, ut ad Coloss., ad Titum et stramque ad Timoth. Quomodo autem contra Simonianos

CAPUT PRIMUM.

1. Paulus, apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, omnibus sanctis qui sunt Ephesi, et fidelibus in Christo Jesu.

2. Quæ gratia vobis et pax à Deo Patre nostro, et Domino Jesu Christo.

motheum secundâ, an. 62. Alii verò volunt cum Baronio missam per Tychicum, cum Epistolâ secundâ ad Timotheum; sed hæc inferunt in secundis vinculis scriptam, sicut et secundâ ad Timotheum scripta fuit in secundis vinculis, ultimo vite Paulinæ anno, 65 aut 66.

Vide Dominum de Tillemont, notâ 78 in D. Paulum. *Mémoires*, etc., tom. 1.

NOTA.

Circularè fuisse, et ad omnes Asiæ urbes Epheso finitimas, missam hæc, quæ ad Ephesios dicitur, Epistolam probant, primò, antiquis titulis, qui in antiquis exemplaribus reperit et quem D. Basilium mysticè explicat in Eunom. lib. 2, cap. 2. Titulus autem hic est: *Τῶν ἐπιπέμωτων ἐπὶ τοῖς ἀποστόλοις, καὶ ἐπιστολῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, τοῖς ἁγίοις ἐκείνοις, καὶ ἐπιστολῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, τοῖς ἁγίοις ἐκείνοις*, seu qui sunt, non designando locum, ut scilicet uniuscujusque urbis nomina, posset repleri, sicut v. 1, cap. 1, repletum est: *ἐν τῷ Ἐφεσῷ*. Secundò ipse finis Epistolæ, ubi Apostolus, cap. 6, v. 24, salutem non Ephesios tantum, sed et omnes in Asiâ Christianos. *Pax fratribus*, inquit, non verò, *pax vobis*, sicut in aliis Epistolis. Hoc notant Estius et Grotius. Tertio, quòd ab aliquibus olim dicta sit ad Laodicenses, apud Tertullianum contra Marcion., lib. 5, cap. 11, v. 17.

Erat ergo ad Laodicenses, et ad alios Asianos; dicta tamen est specialiter ad Ephesios, quia Epheso Asiæ metropolis. Quod vide fusius apud dominum Tillemont, *Mémoires*, etc., sur S. Paul. an. 49, et notes sur S. Paul. Apud eundem vide quo anno scripta, et missa fuit Epistolâ *Notes sur saint Paul*.

stylum in hæc Epistolâ dirigat Apostolus, id suis locis indicabitur à nobis in commentario. Illud admonemus huic epistolæ peculiare esse, præsertim primis capitulis, quòd implexus et involutus sit sermo, sensusque habeat obscurus et explicatu difficile, ipsi etiam Hieronymo teste, quòd quidem ob magnitudinem et sublimitatem rerum quæ tractantur, accidisse, credendum est. Scripta est Epistolâ Romæ ex vinculis; quorum ter meminit, cap. 5, et iterum capite ultimo; missa per Tychicum diaconum, cujus in fine mentio est: id quod tam argumentum Latinum huic Epistolæ præfixum, quàm Græca subnotatio confirmat. Et quia per eundem Tychicum missa est Epistolâ secundâ ad Timotheum, cujus ultimo capite dicitur: *Tychicum misi Ephesum*, satis colligitur, quòd supra diximus, duas hæc Epistolâ simul missas fuisse; quod et Theodoretus non obscure significat. Quocirca non assentimur Hieronymo commentanti super Epistolam ad Philemonem; dùm scribit, uno eodemque tempore per Onesimum missas fuisse quatuor Epistolâs, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Colossenses, et ad Philemonem. Nam hæc tres posteriores Timotheum Paulo in primâ salutatione conjungunt: erat ergo Timotheus Romæ cum Paulo, quando illæ epistolæ scribebantur: itaque fieri non potuit ut eum eâ mitterentur, quæ ad Timotheum eodem tempore absentem scripta est. Hæc de argumento Epistolæ sufficient.

CHAPITRE PREMIER.

1. Paul, apôtre de Jésus-Christ par la volonté de Dieu, à tous les saints et fidèles en Jésus-Christ qui sont à Ephèse.

2. Que Dieu notre Père et le Seigneur Jésus-Christ vous donnent la grâce et la paix.

3. Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in cælestibus in Christo;

4. Sicut elegit nos in ipso, ante mundi constitutionem, ut essemus sancti et immaculati in conspectu ejus in charitate;

5. Qui prædestinavit nos in adoptionem filiorum per Jesum Christum in ipsum, secundum propositum voluntatis suæ,

6. In laudem gloriæ gratiæ suæ, in quâ gratificavit nos in dilecto Filio suo,

7. In quo habemus redemptionem per sanguinem ejus, remissionem peccatorum, secundum divitiæ gratiæ ejus,

8. Quæ superabundavit in nobis, in omni sapientiâ et prudentiâ;

9. Ut nos faceret nobis sacramentum voluntatis suæ, secundum beneplacitum ejus quod proposuit in eo,

10. In dispensatione plenitudinis temporum, instaurare omnia in Christo, quæ in cælis, et quæ in terrâ sunt, in ipso;

11. In quo etiam nos sorte vocati sumus, prædestinati secundum propositum ejus qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ;

12. Ut simus in laudem gloriæ ejus, nos qui ante speravimus in Christo;

13. In quo et vos, cum audissetis verbum veritatis (Evangelium salutis vestræ), in quo et credentes signati estis Spiritu promissionis sancto,

14. Qui est signus hereditatis nostræ, in redemptionem acquisitionis, in laudem gloriæ ipsius.

15. Propterea et ego audens fidem vestram, quæ est in Domino Jesu, et dilectionem in omnes sanctos,

16. Non cesso gratias agens pro vobis, memoriam vestri faciens in orationibus meis;

17. Ut Deus Domini nostri Jesu Christi, Pater gloriæ, det vobis Spiritum sapientiæ et revelationis, in agnitione ejus;

18. Illuminatos oculos cordis vestri, ut sciatis quæ sit spes vocationis ejus, et quæ divitiæ gloriæ hereditatis ejus in sanctis,

19. Et quæ sit supereminens magnitudo virtutis ejus in nos, qui credimus secundum operationem potentie virtutis ejus,

20. Quam operatus est in Christo, suscitans illum à mortuis, et constituens ad dexteram suam in cælestibus.

21. Supra omnem principatum, et potestatem, et virtutem, et dominationem, et omne nomen quod nominatur non solum in hoc seculo, sed etiam in futuro.

22. Et omnia subjeci sub pedibus ejus; et ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam,

23. Quæ est corpus ipsius, et plenitudo ejus, qui omnia in omnibus adimpletur.

S. S. XXIV.

3. Béni soit le Dieu et le Père de notre Seigneur Jésus-Christ, qui nous a comblés en Jésus-Christ de toutes sortes de bénédictions spirituelles pour le ciel,

4. Ainsi qu'il nous a élus en lui avant la création du monde par l'amour qu'il nous a portés, afin que nous fussions saints et irrépréhensibles devant ses yeux;

5. Nous ayant prédestinés par un effet de sa bonne volonté, pour nous rendre ses enfants adoptifs par Jésus-Christ;

6. Afin que la louange et la gloire en soit donnée à sa grâce, par laquelle il nous a rendus agréables à ses yeux en son Fils bien-aimé,

7. Dans lequel nous trouvons la rédemption par son sang, et la rémission de nos péchés, selon les richesses de sa grâce,

8. Qu'il a répandue sur nous avec abondance, en nous remplissant d'intelligence et de sagesse,

9. Pour nous faire connaître le mystère de sa volonté, fondé sur sa bienveillance, par laquelle il avait résolu en lui-même

10. Que les temps qu'il avait ordonnés étant accomplis, il réunit tout en Jésus-Christ, tant ce qui est dans le ciel que ce qui est sur la terre,

11. C'est aussi en lui que la vocation nous est éeue comme par sort, ayant été prédestinés par le décret de celui qui fait toutes choses selon le dessein et le conseil de sa grâce;

12. Afin que nous soyons le sujet de la gloire et des louanges de Jésus-Christ, nous qui avons les premiers espéré en lui,

13. En qui vous avez aussi espéré, vous qui, après avoir entendu la parole de vérité, l'Évangile de votre salut, et y avoir cru, avez été scellés du sceau de l'Esprit-Saint qui avait été promis,

14. Qui est le gage de notre héritage jusqu'à la parfaite délivrance du peuple que Jésus-Christ s'est acquis pour la louange de sa gloire,

15. C'est pourquoi ayant appris quelle est votre foi au Seigneur Jésus, et votre amour envers tous les saints,

16. Je ne cesse point de rendre à Dieu des actions de grâces pour vous, me souvenant de vous dans mes prières;

17. Afin que le Dieu de notre Seigneur Jésus-Christ, le Père de gloire, vous donne l'Esprit de sagesse et de révélation, pour le connaître,

18. Qu'il éclaire les yeux de votre cœur, pour vous faire savoir quelle est l'espérance à laquelle il vous a appelés, quelles sont les richesses et la gloire de l'héritage qu'il destine aux saints,

19. Et quelle est la grandeur suprême du pouvoir qu'il exerce en nous qui croyons, selon l'efficacité de sa force et de sa puissance,

20. Qu'il a fait paraître en la personne de Jésus-Christ, en le ressuscitant d'entre les morts, et le faisant asseoir à sa droite dans le ciel,

21. Au-dessus de toutes les principautés et de toutes les puissances, de toutes les vertus, de toutes les dominations, et de tous les noms de dignité qui peuvent être nommés dans le siècle présent, mais encore dans celui qui est à venir.

22. Car il a mis toutes choses sous ses pieds, et il l'a donné pour chef à toute l'Église,

23. Qui est son corps, et dans laquelle celui qui accomplit tout en tous, trouve l'accomplissement et l'intégrité de tous ses membres.

(Trante-trois.)

ANALYSIS.

4° Deum benedicat, quod homines per Jesum Christum omnibus cumulaverit gratis, quarum precipuas enumerat. Elegit nos, ut sancti simus, v. 4.; predestinavit nos in filios suos adoptivos, v. 5.; gratiam suam nobis dedit, v. 6.; peccata remisit, v. 7.; nos sapientia replevit, v. 8.; nobis notum fecit quod omnia in Christo restauraverit in celo et in terris, v. 9, 10, 11, 12, hæcque gratuita, et nobis immeritis.

5° Ephesios hortatur ut et ipsi Deum benedicant, v. 15, utpote qui talium gratiarum et ipsi participes facti

PARAPHRASIS.

1. Paulus, Dei auctoritate et jussu, non hominum delegatione, nec arbitrato meo, assumptus apostolus, sen legatus Jesu Christi; omnibus Christianis, qui sunt Ephesi, et qui fideliter in Christo Jesu perseverant :

2. Gratia et pax vobis detur et multiplicetur à Deo Patre nostro, et à Domino nostro Jesu Christo.

3. Sit in æternum benedictus et laudatus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, qui nos in Christo, et propter Christum, omni cumulavit benedictione, non carnali, sed spirituali; non terrenâ, sed celesti, et in celestibus adimplenda.

4. Nos, inquam, benedictione cumulavit in tempore, secundum quod intuitu meritorum Christi, elegit nos ante mundi creationem; ut per charitatem essemus sancti et imculpati, non solum coram hominibus, externa tantum videntibus, sed et ante ipsum Deum cor et animam intuentem.

5. Qui predestinavit nos, ut essemus illius adoptivi filii, non nostris meritis, sed intuitu meritorum Jesu Christi, sui naturalis Filii, et pro bono affectu voluntatis suæ.

6. Ut laus et gloria detur ipsius gratiæ, per quam nos sibi gratos effectit, et charos in dilecto Filio suo.

7. In quo, per sanguinem, scilicet ipsius reperimus redemptionem, nimirum peccatorum nostrorum remissionem, secundum divitias et abundantiam gratiæ ejus.

8. Quæ gratia copiosè et abundè à Deo in omnes quidem fideles effusa est, et præsertim in nos apostolos, quos etiam omni sapientiâ et prudentiâ replevit.

9. Ut nobis, velut filiis suis, notum faceret arcum divine suæ voluntatis mysterium, quâ scilicet pro bono affectu suo, decreverat per Filium suum, non Judæos tantum, sed universum mundum redimere.

10. Ut ubi tempus à se ordinatum adveniret, omnia, tum quæ in coelis, tum quæ in terris sunt, recapitularet in Christo; in ipso, inquam, et non alio; ipse enim unus caput est angelorum et hominum, Judæorum et gentium, v. 22.

11. Per quem, et propter quem, nos apostoli, et aliqui alii Judæi, sine illo ex parte nostrâ merito, sed quasi sorte vocati sumus ad fidem; et ex parte Dei, ad hanc ante alios vocationem predestinati, ex decreto illius qui nihil fortuito, sed omnia facit vo-

luntate per infinitam sapientiam directâ.

12. Ut nos Judæi, qui prius in Christo credidimus, et speravimus, ipsius gloriæ laudi inserviamus, in omnem locum perferendo, quæ Christus pro nobis egit et passus est, et quæ propter illum nobis fecit Deus.

13. Per quem, et propter quem, vos quoque Ephesii gentiles, ad fidem vocati estis; vos, inquam, qui verbum veritatis audistis, Evangelium scilicet salutis vestræ; et qui credentes in ipsum, sigillati estis Spiritu sancto, in Scripturis promisso.

14. Qui Spiritus sanctus est pignus, et artha, et quasi prægustus nostræ felicitatis et hereditatis futuræ in coelis; quoadusque Deus perficiat et adimpleat redemptionem populi quem sibi acquisivit, ut ab eo laudetur et glorificetur in æternum.

15. Propterea ex quo audivi vestrum in fide Christi profectum, et vestram in omnes Christianos dilectionem,

16. Non cesso gratias agere, et orare pro vobis,

17. Ut Deus, Domini nostri Jesu Christi auctor et largitor gloriæ, det vobis Spiritum sapientiæ celestis, quâ divina vobis mysteria revelentur apertius, ipsunquæ magis ac magis cognoscatis.

18. Illuminet internos animi vestri oculos, ut perfectius sciatis quæ et quanta sunt æterna et celestia bona ad quæ nos vocat, et quæ nos sperare jubet; et quàm abundans atque gloriosa hereditas illa quam fidelibus præparavit.

19. Ut sciatis summam et supremam Dei potentiam, quam in nos fideles exercet, in nostrâ scilicet spirituali resurrectione, ab infidelitate ad fidem Christi, et à statu peccati ad justitiam; quæ nostra spiritualis resurrectio facta est eadem, seu simili potentia,

20. Quam Deus exhibuit in Christo, cum illum à mortuis suscitavit, et ad dextram suam in coelis collocavit, æqualem illum sibi declarans.

21. At super omnem prorsus creaturam præficiens, supra omnes angelorum choros, sive sint Principatus et Potestates, sive Virtutes et Dominationes; sive alio nomine, dignitate, officio et excellentiâ potiantur, nobis quidem nunc ignotis, et quæ fortè in futuro seculo cognoscemus.

22. Et omnia non visibilia tantum, sed et invisibilia subjecti sub pedibus ejus, ipsunquæ dedit caput

supra omnem Ecclesiam, sive angelicam, sive humanam, sive gentium, sive Judæorum, sive militan-tem, sive triumphantem.

COMMENTARIA.

VERS. 1. — PAULUS, APOSTOLUS JESU CHRISTI, PER VOLUNTATEM... Hoc sæpè repeti in suis Epistolis; 1 Cor. 1, 1; 2 Cor. 1, 1; Coloss. 1, 1, etc. Et merito, quia non potest nimis frequenter inculcari fidelium mentibus, quod Dei voluntate et vocatione debeat quis fieri Christi minister, sive ad divini verbi predicationem, sive ad alia ecclesiastica munia. Consulat itaque et, supra se reflectens, observet quilibet Christi minister quomodo et quo animo in ministerium ingressus sit, ut poenitentia reparat quod vocationi defuisse deprehenderit.

OMNIBUS SANCTIS... Idem titulus frequenter à D. Paulo Christianis datur; 1 Cor. 1, 2; 2 Cor. 1, 1, etc., et etiam merito: nec enim potest satis repeti Christianis, quod ad sanctitatem vocati sunt, et ideo facti sunt Christiani ut sint sancti. Ad hoc ergo sæpè reflectat quilibet Christianus, et animadvertat quomodo vocationi suæ respondeat. Professione et vocatione sanctus sum: an moribus et vita? In Baptismo factus sum per Christi gratiam sanctus et immaculatus: ubi nunc mea sanctitas? Pudeat ipsum suæ vitæ secularis et profanæ, ac tandem incipiat ad sanctitatem aspirare.

VERS. 2. — GRATIA ET PAX... Hoc et frequenter optat fidelibus. Rom. 1, 7; 1 Cor. 1, 3; 2 Cor. 1, 2; Galat. 1, 5. Hocque nos docet gratiam et pacem à Deo per Christum frequenter petere pro nobis et pro aliis. Per gratiam intellige omnem donum ad vitam æternam conferens; per pacem verò, firmam et tranquillam donorum spiritualium possessionem.

VERS. 3. — BENEDICTUS DEUS ET PATER... QUI BENEDIXIT... Eodem verbo, in diverso tamen sensu, hic in eadem phrasi utitur Apostolus, quod etiam alibi non rarò. *Εὐλογεῖτε τὸ Θεόν, benedictus sit Deus.* Deinde *ὁ εὐλογεῖσθε, qui benedixit. Εὐλογεῖτε*, in primo significat laudare; in secundo significat benefacere. Utitur tamen ad utrumque D. Paulus, quia utrumque et laudare, et benefacere, à bonâ voluntate et animo benigno profiscitur. Benedicimus ergo Deum, cum illum pro beneficiis collatis laudamus; nos benedixit Deus, cum beneficiis afficit; quippe Dei benedicere, est benefacere; in quo maxime differt ab inefficacibus, et sæpè mendacibus hominum benedictionibus.

DEUS ET PATER DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI. Aliqui intelligunt: *Benedictus sit Deus noster, et Pater Domini nostri Jesu Christi*; sed meliùs ut verba sonant, sicut ipse Christus Dominus dixit: *Ascendo ad Deum meum et ad Patrem meum.*

VERS. 4. — Paulus, Apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, etc. Id est, voluntate et jussu Dei, non meis meritis ad apostolatium Jesu Christi vocatus et assumptus.

VERS. 5. — Gratia vobis et pax, etc.; subaudi multiplicetur.

VERS. 5. — Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali. Spiritualis, id est, ad vitam spirituales

25. Quæ Ecclesia est mysticum ipsius corpus, et illius complementum, qui quoad omnia in omnibus adimpletur.

COMMENTARIA.

IN OMNI BENEDITIONE. Hebraismus est, in redundat; Syr., *omnibus benedictionibus*, etc. SPIRITUALI. Tacite indicat Apostolus discrimen benedictionum, seu beneficiorum per Christum nobis collatorum, et beneficiorum Judæis à Deo concessorum. Judæis Deus terrena promisit; Christianis verò celestia; Judæis carnalia dedit, nobis spiritualia.

IN CELESTIBUS, GRÆC., in *supercelestibus*. Potest ad Deum referri, quasi nos benedixerit in celestibus existens; sed meliùs ad nos referitur: scilicet benedixit nos in celestibus donis, per quæ ad celestia loca perveniamus.

IN CHRISTO, id est, per Christum. Aliqui intelligunt in Christianismo; Græc., *Christo, sine in*; sed male et corruptè. Hujus ergo tertii versus sensus est: Laudemus Deum et Patrem Domini nostri Jesu Christi, qui nobis unigenitum Filium suum donando Mediatorem, et nos per Baptismum divino hunc Mediatore uniendo, omni nos benedictione cumulavit; non corporali, ut Judæos, sed spirituali; non terrenâ, et in terrâ Chanaan adimplenda, sed celesti, et in coelis consummandâ, cum dicit: *Venite, benedicti*, etc. Per spirituale ergo benedictionem, intellige omnia dona ad spirituales vitam conferentia, de quibus jam acturus est, et quorum consummatio fiet cum felix et æterna nobis dabitur benedictio: *Venite, benedicti*, etc.

Observationes morales.

Ex quo discit primò quantum distet novum Testamentum à veteri; non longius distat cælum à terrâ: In veteri Deus corporalia promittebat, terrena dabat, terram fluentem lac et mel: lege Levitici cap. 26; Deuter. 7, 13; Deuter. 24, 28; nihil nisi terrenum Judæis promitti videbimus. In novo spiritualia dat, celestia promittit: lege totum novum Testamentum; nullibi terra et terrena promittuntur, ubique cælum et celestia. Lege Math. 5, v. 3, 4, 3, 6, 7, 8, 9, 10; *Beati pauperes*, etc., *quoniam ipsorum est regnum colorum*, etc.; lege Joan. 14, 25: *Qui diligit me, sermonem meum, etc.; apud eum veniens et mansionem apud eum facies. Ecce ubique spiritualis merces et promissio.* Imò Christus discipulis suis prædixit pressuras et afflictiones; Joan. 16, 20: *Plorabitis et flebitis vos*, etc.; 16, 55: *In mundo pressuram habebitis.*

Hinc et discit secundo quis sit Christianismi spiritus; nimirum carnalia et terrena despiciere, spiritualia et celestia diligere, à carnalibus continue abstrahi, ut spiritualia abundantius possideantur. Sicut Christus carnalia et terrena constanter despexit, spirituales. *Benedictionem spirituales* velut novo Testamento propriam, opponit benedictioni terrenæ quam promittebat vetus Testamentum. *In celestibus*. Quinquies in hac Epistola legitur, in *celestibus*, nec usquam alibi. Hic sane, quod ait, in *celestibus*, connectendum videtur cum eo quod proxime præcedit, et hunc sensum habere: quâ benedictione spirituali provehimur ad celestia, ubi caput nostrum Christus

ritualia et coelestia dilexit ardenter, ita Christianus terrena contemnat, coelestia perpetuo diligit, ad divina semper aspirat. Denique ex eo quod in Christo Deus nos benedixit, discit quod Christus sit medium in quo et per quod omnis ad nos divina benedictio devenit; omne prorsus spirituale donum nobis per Christum et propter Christum confertur. Ex quo et colligit quod Christus sit medium per quod ad Deum perveniat omnis laus, benedictio et gratiarum actio nostra. Sicut in ipso et propter ipsum à Deo benedicimus, et omnia nobis spiritualia bona donantur, sic in ipso et per ipsum et cum ipso Deum benedicimus, laudemus, Deo gratias agamus, Deo nos et omnia nostra grati offeramus. Sicut sine Christo Deus nobis nihil confert, ita sine Christo Deus à nobis nihil recipit; per Christum ergo et petamus sive petitori reddamus. Christo itaque continuo debemus adherere, sive peritari, sive redditori.

VERS. 4.—SICUT ELEGIT NOS... Hoc sicut ponderandum est; hic enim pondus habet plurimum. Paulus praecipuas quas in tempore ob Christum recipimus benedictiones enumeraturus, ascendit ipse et nos simul secum attollit ad omnium benedictionum fontem, aeternam scilicet nostram à Deo electionem. Sicut elegit nos, id est, benedixit nos in tempore, sicut elegit nos in aeternitate. Hoc igitur sicut duplex indicat benedictionum genus, aeternum et temporale; seu potius easdem benedictiones in duplici statu nobis exhibet, in aeternitate scilicet, et in tempore; seu in decreto et in actu, quasi diceret: Prima benedictio et omnium benedictionum fons et origo est aeterna nostra à Deo electio in Christo. Per quem enim nos Deus benedixit in tempore, per hunc et prius nos elegit in aeternitate; et sicut nos prius elegit, ita et benedixit. Elegit nos in ipso, id est, Christo, seu intuitu meritorum Christi.

ANTE MUNDI CONSTITUTIONEM. Graec. : Πρὸ καταβολῆς κόσμου. Καταβολή est factio fundamentorum. Per similitudinem loquitur de mundi creatione, sicut de domus edificatione. Significat igitur: Ante facta mundi fundamenta, ante creationem mundi ab aeterno. Et hae locutione D. Paulus duo simul conficit. Primum refutat philosophos Ephesinos, qui mundum putabant aeternum; aut saltem materiam, ex qua omnia, dicebant Deo coaeternam. Utrumque negat

ad dexteram Dei constitutus est, etc. In Christo, id est, per Christum nobis à Deo confertur quidquid habemus donorum spiritualium.

VERS. 4.—Sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, id est, ut Hieron., ante facta mundi fundamenta. Secundum autem hae phrasae significatio: quod ante mundum conditum nihil fuerit nisi quod aeternum est. Jam ex eo quod sit, elegit nos in ipso, bene prodatur ipsam electionem seu praedestinationem nostram ab totius Ecclesiae esse per Christi meritum. Ut essemus sancti; q. d.: Elegit nos, ut essemus sancti, id est, puri, casti, immacu-

asserens: Ante factorem mundi fundamentorum, id est, ante quamlibet creationem seu mundi, seu materiam, ex qua fieret, antequam quidquam existere. Secundum, ostendit infinitam Dei creatoris à creatura distantiam. Καταβολή appellat, seu disjectionem, tanquam à magnà quâdam altitudine dejectum mundum ostendens, ait D. Chrysostomus; quia infinita Dei à creatura distantia, non loco, sed natura, ut idem explicat.

UT ESSEMUS SANCTI. Ecce quod tendit haec aeterna electio nostra, ut sancti simus verà et internâ sanctitate; per gratiam sanctificantem, et ut sanctè vivamus per fidem ex dilectione bonum operantem.

ET IMMACULATI. Graec. inculpatis, irreprensibiles, sine crimine: remissis prius peccatis nostris in Baptismo, deinde inculpatis viventes per eandem fidem malum quodlibet fugientem.

IN CONSPPECTU EGRIS. Sancti, inquam, et immaculati, non solum coram hominibus, qui externa tantum et apparentia vident, sed et coram Deo ipso, qui cor intuetur.

IN CHARITATE, quae sola haec duo prestat, estque omnis lex, et perfectionis vinculum. Haec verba, in charitate, aliqui referunt ad praecedentia, elegit nos in charitate. D. Chrysostomus et Theodoretus ad sequentia: Qui in charitate praedestinavit nos, quibus conformis est Syrus dicens: Per charitatem praedestinavit nos sibi, etc. Sed naturalior videtur sensus supra-dictus: Ab aeterno elegit nos ut coram ipso verè sancti simus et inculpatis per gratiam et charitatem, et ut illi serviamus in charitate, seu ex amore, ut filii, non ex timore poenae, ut servi. Et haec est prima benedictio, quam à Deo ob Christum recipimus ab aeterno, seu considerata in Dei decreto. At quia, ut ait Apostolus, nos actu et de facto Deus benedixit in tempore, sicut elegit in aeternitate, seu in decreto; potest quod ad plenam Paulinae mentis intelligentiam debeat hic subandiri: Sicut ab aeterno elegit nos in Christo, ut simus sancti et immaculati, etc., ita in tempore, per Baptismum, reverè nos sanctos fecit per gratiam nobis infusam, et immaculatos per omnium peccatorum remissionem, idque verè et coram Deo, per charitatem, quae simul cum gratià diffusa est in cordibus nostris, ut sanctè et inculpabiliter viventes illi serviamus ex amore, ut filii charissimi.

lati. Docet Apostolus Deum nos elegisse non ex praevisa sanctitate usque gratiae, sed ut essemus sancti. Ut gratià bene uteremur, et sancti fieremur. Unde ait nos praedestinos secundum beneplacitum, non nostrum, sed Dei, usque à Deo, non ex praesentia future bonitatis, sed sorte vocatos esse. Loquitur ergo de prin à gratià, eamque docet purè et gratis dari à Deo. Et immaculati in conspectu eius, id est, inculpatis, irreprensibilibus; q. d.: Ut essemus omnino sancti et puri. Ita sanctè, integrè ac perfecte omnia nostra opera facere debemus, quasi memores in conspectu Dei nos ea facere, ut Deus eorum inspector nihil in eis inveniat quod iudicet et damnet. In charitate; q. d.: Elegit nos Deus ut in sanctitate sine macula et culpa serviamus illi, non ex timore poenae, sed ex charitate et liberali amore, ut amor Dei sanctam faciat nostram conversationem.

VERS. 5.—QUI PRAEDESTINAVIT NOS... Graec.: Praeficiens nos in filiorum adoptionem, *προφρασις*, quod tamen praeteriti temporis est. Sensus ergo: Qui praefinit, praedestinavit, seu decrevit etiam ab aeterno, ut esset nos filii adoptivi. Si genus verbi mutari poterat, ait Erasmus, dixisset, elegit nos praedestinos, seu praefinitos, etc.

Altera hic est benedictio aeterna, seu potius eadem ac prima, sed diversis vocibus expressa. Eligi enim ad sanctitatem, et praedestinari ad filiorum adoptivum, unum et idem est: quandoquidem quilibet sanctus et Dei filius adoptivus est. Sanctitas, inquit, Dei, filio divina, charitatis sunt indivisibè annexae. Deus itaque nos ad sanctitatem eligens, et nos eligi ad amicitiam, ad filiationem divinam ad hereditatem. Haec igitur omnia involvit aeterna electio Dei, licet una. Diversis tamen vocibus et loquendi modis ea nobis significat Apostolus, ut clariùs et distinctius explicet, mentibus nostris illa intimè inculcet, et ut ad illa grati reflectamus attentius. Qui praedestinavit nos... id est, idem Deus ab aeterno praefinit, praedestinavit, decrevit.

IN ADOPTIONEM FILIORUM, id est, ut essemus ejus adoptivi filii. Graec. *αδοψιο*. Syr.: *Adoptavit nos filios*. PER JESUM CHRISTUM, id est, per et propter merita Jesu Christi, Filii sui naturalis.

IN IPSEM, Graec., *εἰς αὐτόν*, in sese, se et suam gloriam spectans; seu sibi: id est, decrevit nos sibi facere filios, etc. Ecce quisi secundam benedictionem nobis ab aeterno ob Christum à Deo collatam: seu in decreto consideratam. Et quia, ut dictum est in versu praecedenti, benedictio temporalis aeternae benedictioni respondet, benedixit in tempore sicut elegit in aeternitate.

Puto quod et hic ad plenam apostolice mentis intelligentiam subandiri debeat, quod reverè per Sacramentum regenerationis in Ephesio effectum supponit Apostolus, scilicet, quod de facto per gratiam sanctificantem, et Spiritus sancti infusionem, facti sunt adoptivi filii Dei, heredes Dei, coheredes Christi. Estque secundae benedictionis temporalis. Primum fecit sanctos; secundo, filios Dei.

SECUNDUM PROPOSITUM VOLUNTATIS Suae. Graec.: secundum bonum affectum voluntatis suae, *κατὰ τὸν εὐδοκίαν*. Syr.: *Ut placuit voluntati ipsius*. Quasi diceret: Quia ita illi bene visum est: Deus beneficiorum suorum rationem nemini debet.

VERS. 6.—IN LAUDEM GLORIAE GRATIAE Suae. Syr.: *Ut celebratur laus gratiae ejus*. Ecce finis ultimus nostrae electionis et praedestinationis ad gratiam et filiationem divinam: Laus et gloria Dei, ut ei pro tanto

VERS. 5.—Qui praedestinavit nos in adoptionem filiorum per Jesum Christum in ipsum, id est, in gloriam Christi; q. d.: Christi gloria finis est nostrae praedestinationis.

Secundum propositum voluntatis suae, hoc est, beneplacitum et consilium Dei, liberale scilicet Dei decretum. Dicit ergo Apostolus Deum nos praedestinasse sibi in filios adoptivos, non ullis meritis nostris provocatum, sed ex mero beneplacito suae voluntatis.

beneficio laus et gloria reddatur ab angelis et ab hominibus.

IN QUAE GRATIFICAVIT NOS... id est, quae gratia nos fecit sibi gratos et amabiles. Et est altera benedictio, quam in Christo recipimus: ex filiis irae et inimicis, facti sumus filii clarissimi, amabiles, amici.

Hoc bene D. Chrysostomus explicat. Quae gratia, inquit, non solum à peccatis liberavit, sed etiam nos fecit sibi gratos et amabiles. Quomodo si quis quempiam senbosum, peste ac morbo, senioque confectum et perditum, statim formosum fecerit, juvenem, omnes pulchritudine vincenitem, etc.; deinde eum in juvenitatis flore constitutum, purpurâ indemerit, et ei diadema imposuerit et omni ornatu ornarit. Ita animam nostram instruxit et ornavit, pulchramque fecit, desiderabilem et amabilem, D. Chrysostomus hucusque.

IN DILECTO FILIO SVO. Graec., in dilecto. Syr., per dilectum suum. Christus est dilectus per excellentiam, ob quem Deus alios diligit, sine quo nemo ceterorum diligitur. In ipso et propter ipsum Deus nos diligit et omni gratia cumulât. Hinc Christo semper, in quocumque statu, nobis aliterendum, et omnia per ipsum quaecumque petenda, speranda, expectanda.

Multiplex et varia in versu praecedente occurrat observatio faciendâ, tum dogmatica, tum moralis.

Prima observatio dogmatica.

Elegit nos ut essemus sancti; non quia sumus, aut futuri sumus, sed ut simus. Ergo non ex nostris meritis, aut actualibus, aut praevisis, sed ex purâ Dei misericordiâ ob Christi Filii sui merita.

Secunda observatio dogmatica.

Elegit nos ut simus sancti; et tamen de facto multi sic ad sanctitatem in Christianismo electi et vocati, non sunt sancti: imò multi Ephesiorum, quos sic electos vocat Apostolus, non fuerunt sancti. Ergo haec electio nostra non est absoluta, sed conditionata; mirum, si velimus consentire, et cooperari gratiae Dei. Absoluta quidem est ex parte Dei, qui ob hanc electionem dat gratias nobis necessarias, ut simus sancti; sed semper supponit nostram liberam gratiae cooperationem.

Tertia observatio dogmatica.

Elegit nos ut essemus sancti... praedestinavit nos in adoptionem filiorum. Ecce quod tendit et electio et praedestinatio, de qua hic agit D. Paulus, seu finis proximus electionis nostrae: utraque tendit ad sanctitatem, ad filiationem per gratiam; neutra ad gloriam immediatè. Hoc ex ipsismet Apostoli verbis patet. Hoc etiam patet ex Epistolae inscriptione, quae est

Nam, ut adnotat Thomas, causa praedestinationis nostrae est purus amor et voluntas Dei, etc.

VERS. 6.—In laudem gloriae gratiae suae; q. d.: Qui praedestinavit nos ad tantam dignitatem, idque eo tunc ut ipse laudem et glorificetur in tanto beneficio gratias nobis collato; laudem, inquam, et glorificetur, non tantum à nobis tam inge t beneficio affectis, verum etiam ab angelis cœnibus gloriam in excelsis Deo.

sanctis et fidelibus, non verò ad gloriam electis. Hoc denique patet ex toto Epistolæ contextu; in quâ D. Paulus Ephesios vocat electos et prædestinatos. Quis autem asserat ex Ephesio nullam fuisse damnatum? Quis putet quòd Apostolus omnes Ephesios voluerit ut suis pervenerant, et consequenter de suâ salute certos et securos reddere, eorumque futuram gloriam omnibus publicè revelare?

D. Itaque Paulus hic non agit de questionibus in scholâ nunc agitat: de iis tunc ne cogitabatur quidem, sed agit de gratiâ electionis, prædestinationis, et vocationis ad gratiam, ad sanctitatem, ad Christianismum. Et hoc moneo; quia video plerosque scholasticis disputationibus præventos, statim ac electionis atque prædestinationis nomina legunt, ac suis ideis adaptare, et propterea Scripturam torquere. Ne tale quid tibi contingat, à præsentibus questionibus abstrahere; ad ea de quibus tunc agebatur advertite. Scio equidem et fateor quòd D. Paulus agens de electione et prædestinatione ad gratiam, consequenter agit de electione et prædestinatione ad gloriam, quatenus quos ad gratiam christianismi prædestinat et vocat Deus, non alium ad finem destinât quàm ad gloriam; sed etiam scio quòd non est necesse utrumque eodem modo disponi et ordinari, ita ut ad gloriam et ad gratiam una sit perveniendi ratio. Quod tamen multi harum questionum disputatores videntur quasi concessum supponere. Quidquid sit, hæc in utramque partem scholasticis reliquis disputanda; ego apostolico textui inhaerens, assero de iis Apostolum hic non agere.

Observatio moralis.

Benedixit nos.... elegit nos ut sancti.... prædestinavit nos in adoptionem.... Ergo me hominem, me nihilum, Deus ab æterno cogitavit, dilexit, ex amore elegit inter tot et tot hominum myriades? O bonitas immensa, ô charitas infanda! sed me cogitavit, dilexit, elegit, ut per gratiam Christi sim sanctus, adoptivus Dei filius, illi, velut Patri, sanctè et immaculatè serviam in spiritu charitatis, tanquam filius et hæres. Quantum honor, quanta mihi felicitas? An quid majus Deus ipse poterat cogitare, velle, facere mihi? Gratias igitur immensas Deo pro hæc suâ mei benignissimâ electione, prædestinatione et vocatione. At tantæ Dei charitati quomodo hucusque respondi? An sanctus et immaculatus? An diligo ut filius? An ex amore Deo, ut Patri, sanctè et immaculatè servo? Heu! proh dolor! vix mihi filio rehell! At veniam

In quâ, gratiâ, gratificavit nos in dilecto Filio suo. Sensus: Per quod gratiâ beneficium nos sibi vehementer charos et acceptos reddidit, propter meritum ejus, quem ut Filium suum naturalè singularitèr dilexit.

Vers. 7. — In quo habemus redemptionem per sanguinem ejus, id est, per quem dilectum redempti sumus et captivitate peccati, mortis ac diaboli, dato pro nobis in cruce pretio sanguinis ipsius. Pretium nostrum Apostolus declarat esse sanguinem dilecti, id est, Filii Dei.

Remissionem peccatorum; q. d. : Habemus redemptionem quæ est remissio peccatorum. Secundum divitias gratiæ ejus. Hæc fecit nobis Deus juxta divitias

concedere, misericordissime Deus, peccatori penitenti, et suas infidelitates desinit. Et quia benedixit in tempore, sicut elegisti in æternitate, benedicet et benefaciat, gratiam tribuens te diligendi, tibi que ex amore serviendi. Ad hoc electus, prædestinatus sum ab æterno; ad hoc factus in tempore, ad hoc vocatus in regeneratione. Hoc ergo ut adimpleam, infunde tuam cordi meo charitatem; dilige me, ô Deus cordis mei, dilige me, tibi que ut filius ex amore serviam!

Vers. 7. — In quo habemus redemptionem.... Retrocedere videtur Apostolus, ait D. Chrysostomus, postquam enim de electione ad sanctitatem et de prædestinatione ad adoptionem locutus est, de peccatorum remissione loquitur. Sed est contra à parvis ascendit ad magna; nihil enim aquè magnum est atque Dei sanguinem pro nobis effusum esse; et filiorum adoptione et ceteris donis hoc est majus, quod ne Filio quidem pepercerit, idem D. Chrysostomus. Remissio itaque peccatorum vocatur *Redemptio*, quia magno pretio empta; pretio nimirum totius sanguinis Jesu Christi, unigeniti Filii Dei. Hinc etiam dicitur quòd hæc *redemptio* sit *secundum divitias gratiæ*.... id est, pro abundante Dei bonitate. Que enim major et abundantior excogitari potest bonitas, quam illa quæ Deus nullo indigens hominibus ingratos et à se aversos ipse quærat, et vocet ut illos sibi reconcellet, idque per sanguinem unigeniti et unicè dilecti Filii sui. Hæc attende et seriò perpende; et videns quantum te Deus diligat, taliter amantem redama et glorifica. *Empti esis pretio magno*: sanguine Christi, quem effudit in pretium et lytrum, ut nos redimeret. Tanto itaque pretio emptus, ama Deum, glorifica redemptorem. Sed et hinc collige, quòd si pro nobis peccatoribus et consequenter hostibus suis, Deus Filium suum dedit in mortem, quid non faciet pro nobis Deo per gratiam reconceliat?

Vers. 8. — Que superabundavit in nobis, id est, quæ gratia abundavit quidem et abundat in omnibus Christianis, at in nobis præsertim apostolis et aliis quibusdam Spiritus primitias habentibus superabundavit: copiosius in nos à Deo effusa est gratia.

In omni sapientia et prudentia; quos etiam omni sapientia et prudentia replevit. *Sapientia* est rerum divinaram cognitio; *prudentia* vero moralium, seu agendorum. Apostolis autem, Ecclesiarum fundatoribus, Deus perfectiorem divinorum mysteriorum cognitionem dedit et intelligentiam, ut alios instruerent in fide. Dedit et majorem prudentiam, ut Ecclesiæ

gratiæ suæ, id est, pro copiosâ et profusâ erga nos beneficentiâ suâ.

Vers. 8. — Que (scilicet gratia) superabundavit in nobis abunde in nos à Deo effusa est, *In, id est, cum omni sapientia et prudentia*. Sapientiam intelligit christianam, quæ summa est, idem scilicet Dei trini et unitis, aliorumque divinorum mysteriorum, quibus iustificari et salvari debemus: maxime autem intelligit fidem Christi redemptoris. Nota: Gratia: copiam significat per divitias, et per abunde effudit.

Vers. 9. — Ut notum faceret nobis sacramentum voluntatis suæ. Deus summâ sapientia et prudentia suâ notum fecit nobis arcanum suæ voluntatis, id est, elucet in hujus mysterii revelatione admirabilis

sanctius regerent et de omnibus in regno Dei agendis securius providerent. Hæc autem Apostolus de se et aliis apostolis apud Ephesios liberè prædicat, quia Ephesi plurimi erant philosophi qui se solos sapientes dicebant, quos hic refutat Apostolus, simulque suam apud Ephesios auctoritatem ponderat, ut efficacius persuadeat, ait D. Anselmus.

Vers. 9. — Ut notum faceret.... Que gratia copiosè effusa est super nos apostolos quos et sapientia sublimi et prudentia celestis Deus ideò replevit, ut nobis notum faceret sacram voluntatis suæ secretum, quâ ab æterno decreverat non Judæos tantum, sed universum mundum redimere.

Secundum beneplacitum ejus. Græcè, *suum*, idque pro bonâ voluntate suâ, seu bono affectu, quia ita illi bene visum fuit. Hoc summam notat Dei bonitatem et libertatem, et nullam ex nostrâ parte meritum.

Quod proposuit in eo, supple Christo, id est, quod beneplacitum, mundum scilicet universum redimendi, Deus proposuit pro Filium suum exsequi. Patet ex Græco quòd referri ad beneplacitum, seu *voluntas, q. d. quem bonum affectum.* Sed unius accentus variatio facit alium sensum in Græco, quàm in Volgata. *Quod proposuit, è arçè,* cum spiritu aspero, ut hodie legunt Græci: *in se, in semetipso, significatque: Quam bonam voluntatem intra se reconcliderat Deus. È arçè,* cum spiritu leni, *in eo, scilicet Christo.* Et hæc nostra lectio videtur apostolicæ menti conformior, quæ hæc nihil nisi Christum spirat, ait Cornelius à Lapide, et patet ex præcedentibus versibus. Est et aliud in Græco discrimen notandum. *Ut notum faceret.* Græcè, *γινώσκων,* aoristus participii, *notum faciens,* ait D. Hieronymus, seu eum notum fecit, est enim præteriti temporis. *Et patefecit nobis arcanum voluntatis, etc. Arab. : Significat nobis mysterio.*

Juxta quos, sensus est: Quæ gratia copiosè effusa est super nos apostolos, nosque sapientia et prudentia celestis replevit, cum notum fecit nobis arcanum voluntatis divinæ mysterium. *Secundum beneplacitum suum*; mysterium, inquam, in liberrimo Dei beneplacito fundatum. *Quod proposuit in se, et quod beneplacitum Deus ab æterno intra se reconclidit servaverat.* Hoc divinæ voluntatis mysterium, est Dei voluntas de divini Verbi incarnatione; quam voluntatem vel silentio, vel figurarum tenebris, sic involverat, ut non hominibus tantum, sed et angelis ipsis fuerit incognita. Vide cap. 5, v. 5, 8, 9, 10. Hoc enim mysterium est, quod plenum est omni sapientia et prudentia, ait D. Chrysostomus; sui ergo revelatione replet sapientia et prudentia.

Dei sapientia et prudentia. Secundum beneplacitum ejus, quod (scilicet sacramentum) proposuit, statuit, decrevit exequi, supple et implere, in eo, dilecto scilicet Filio suo.

Vers. 10. — In dispensatione plenitudinis temporum; q. d. : Cum dispensata, è est, erogata, expensa, evoluta esset plenitudo temporum, id est, plenum esset omne illud tempus, quod ex Dei ordinatione præcurrere debebat Christum; sic Christum dixit missum in plenitudine temporis, id est, impleto tempore, quod Pater ab æterno incarnationi ejus præfinitat

Vers. 10. — In dispensatione plenitudinis temporum.... Id autem quod Deus ab æterno liberrimè voluit, et intra se absconditum reconclidit, et quod tandem nobis revelare dignatus fuit, est quòd, eam tempus à se ordinatum adveniret, omnia, tum que in cælis, tum que in terris sunt, recapitularet in Christo. In Christo, inquam, et non in alio; ipse enim unus est caput angelorum et hominum, Judæorum et gentium. *In dispensatione, id est, completis temporibus*; se dispensatis, seu ordinatis, seu completo tempore à se præfinito.

Instaurare, id est, renovare. Græcè, *ἀνακατασκευάζειν,* recapitulare, colligere. Syr. *renovare.* Arab. *perficere.* Per explicationem verbi *renovare*, omnes versiones explicabuntur. *À recapitulatio verborum, recapitulare,* hoc fit propriè, cum res, argentum numeratum colligitur in summam. Summa rei, caput rei, idem valent. Hoc fit per similitudinem, cum orator, multa quæ prolixè dixit, colligit in summam, seu compendiosè dicit; hoc enim recapitulatio dicitur; item cum dispersos milites dux in unum agmen cogit. Hæc autem, *recapitulare* propriè significat quòd Deus in Christo et per Christum angelos et homines, non tantum naturâ, sed et loco et gratiâ dissitos, Judæos et gentiles, prius religione diversos, colligit in unum, Christum scilicet dando caput supra omnem Ecclesiam. *Omnis potestas data est mihi in cælo et in terrâ.* Hæc autem in Christo et per Christum recapitulatione Instaurata sunt, renovata sunt, perfecta et reparata sunt.

Omnia que in cælis, et que in terrâ. Instaurata que in cælis, quia angelorum ruinæ reparantur ex hominibus. Instaurata que in terris, quia sedentibus in tenebris et in umbrâ mortis, lux et vita orta est eis. Sive, ut ait sanctus Anselmus, instaurantur que in cælis sunt, dum illic humilitati homines redeunt unda apostatæ angeli superbiendo ceciderunt. Instaurantur que in terris sunt, dum peccatores ad justitiam convertuntur. Hæc eadem recapitulatione, nunc cælum et terra eandem faciunt Dei domum; cuius una pars superior, altera inferior. Nunc angeli et homines unam Dei familiam componunt; cuius caput Christus, Christi autem caput Deus. Nunc angeli fratres nostri sunt ob Christum patrem et caput nostrum. Nunc omnes Christiani, ex quocumque genere et ex quacumque gente, sunt inter se fratres, unusque Dei populus, omnes et singuli sunt domestici Dei. Tanto igitur honore dignati, ne dedecore eum afficiamus qui nos affecit beneficio; ne faciamus ut tanta sit nobis inanis gratia: vitam ostendamus angelicam et angelicam virtutem, et vitæ agende rationem. Rogo et queso ne hæc omnia sint

Instaurare omnia in Christo, quæ in cælis, et quæ in terrâ sunt, in ipso; q. d. : Proposuit Deus omnes homines et angelos, cum inter se addumum essent disjuncti, imò inimici, unire, et ad unum caput Christum revocare et conjungere. Ergo jam non estis hospites et advenæ, sed estis civis sanctorum et domestici Dei; q. d. : Christus nos revocavit ad societatem angelorum, ut eorum simus fratres, et civis coelestes in eadem Dei domo, id est, Ecclesiâ, sub eodem duce et capite, qui est ipsemet Christus.

nobis in iudicium et condemnationem, sed ad fructuum honorum perceptionem, D. Chrysostomus.

In ipso, scilicet Christo, quem jam dixit, et quem repetit ebrius amore Christi, ait Fromondus, vel ut in paraphrasi, in ipso, et non in alio: *Nec enim aliud nomen est...*

VERS. 11. — In quo, scilicet Christo, seu ob quem et per quem Christum.

ETIAM ET NOS, apostoli et alii Judei ad fidem conversi. Hic enim de Judæis agit, de gentilibus acturus, v. 15.

SORS VOCATI SUMUS. Ex parte nostrâ, sors fuit nostra ad fidem vocatio; nihil egimus ob quod vocari meruerimus; nullum hæc nostra vocatio pospositi ex parte nostrâ meritum, sicut sors in electionibus merita non spectat.

PREDESTINATI SECUNDUM PROPOSITUM... *κατὰ πρόθεσιν*, at ex parte Dei, nostra vocatio fuit effectus electionis, predestinationis, decreti. Benedixit, vocavit in tempore, sicut et quia elegit, et predestinavit ab æterno. Vide v. 3 et 4.

EIUS QUI OPERATUR OMNIA... Dei, qui omnia operatur voluntate deliberatâ et per infinitam sapientiam directâ. Hoc significat, SECUNDUM CONSILIUM... nihil casu aut fortuito, sed omnia sapientissimè et ob rationes sibi notas, licet incognitas nobis. Græcè, *ἐκλογισθέντες, sortiti sumus*, ut legit Ambrosius, id est, in sortem, seu partem nobis hereditariam assignati sumus.

SORS VOCATUR HEREDITAS, quia antiquitatis hereditas sorte dividetur.

Quo sensu significat: vocati sumus ad hereditatem cum reliquis Dei filiis, sive angelis, sive hominibus; imò cum ipso Christo. *Heredes Dei, cohæredes Christi.*

VERS. 12. — Ut simus in laudem..., ut nos apostoli et Judei, qui ANTE SPERAVIMUS, id est, qui priores vocati sumus, qui priores credidimus in Christum et priores in eum speravimus, illius inseruiamus gloriae et laudi; toti mundo, per predicationem, manifestando gratiam quam per Christum recepimus, et ubique annuntiando quæ pro omnibus egit Christus, et quæ propter illum nobis fecit Deus.

VERS. 15. — In quo et vos... Illic versus refertur

VERS. 11. — In quo, id est, per quem, etiam nos sorte vocati sumus, per quem Christum nos idem sortem adepti sumus, id est, per quem sors nobis obvenit: intelligit vocati omni, adoptionis libertatis, hereditatis, aut quid simile. Convenit autem maximè ut hereditatis sors intelligatur, etc. Sic ad Coloss. 1 dicit nos vocatos in partem sortis gloriae, id est, ad partem hereditariam, sive ad hereditatem sanctorum. *Predestinati secundum propositum eius*, etc. Ex quo consequens est, non ex meritis, sed merâ Dei voluntate nos predestinari.

VERS. 12. — Ut simus in laudem gloriæ eius, nos, etc. Significatur electionis seu predestinationis causa finalis, scilicet laus et gloria Dei. Deus est: Ad tanta dona predestinati sumus a Deo, ut ipse in nobis laudetur et glorificetur, tanquam in opere suo, in quo insigniter rebractat eius bonitas et sapientia. *Nos qui ante*, etc.; nos Judæi, quibus antea promissus à prophetis, et jam ante alias gentes exhibitus et evange-

ad v. 11, ob quem et per quem et vos etiam Ephæi gentiles sorte vocati estis, seu sortiti estis, ad hereditatem vocati estis. De gentilibus dicit quod prius de Judæis.

CUM AUDISSETIS; Græcè, *audientes*. Fides ex auditu; et vocatio fit per predicationem.

VERBUM VERITATIS. Doctrina Christi, verbum fidei, per antonomasiam dicitur *verbum veritatis*. Primò, quia Christus est ipsa veritas; secundo, quia nihil falsi continet, sicut philosophorum doctrina; tertio, quia solida, resque solida docens, umbras et figuras non habens, sicut lex Moisaica.

EVANGELIUM SALUTIS VESTRÆ. Eadem doctrina, idem fidei verbum, est bonum et laetum munus salutis æternæ. *Qui crediderit, salvus erit.*

IN QUO ET CREDENTES. In Græco est preteritii temporis: *In quo et postquam credidistis*, seu acceptâ fide, et fideles effecti.

SIGNATI ESTIS, tanquam sigillo impresso.

SPIRITU SANCTO, qui est sigillum adoptionis divinæ.

PROMISSIO, id est, olim promissio, Ezech. 36, 26; Joel. 2, 28; et à Christo, Luc. 24, 49. Judei in carne, per circumcisionem exterius signati erant, sicut oves et bruta; Christiani intus Spiritu sancto, ut filii, D. Chrysostomus.

VERS. 14. — Qui est pignus hereditatis nostræ. Græcè, *ἀρραβών, arrhabo*, arrha. Arrha, seu arrhabo est pars pretii, quæ in antecessum datur, ut de plenâ solutione non dubitetur. Hoc optimè Spiritu sancto convenit, cujus dona tunc interna, scilicet charitas, iustitia, pax et gaudium conscientia; tum externa, nimirum gratis gratis date, sunt quedam portio et prægustus nostræ felicitatis æternæ.

IN REDEMPTIONEM, id est, usque ad plenam et perfectam redemptionem.

ACQUISITIONIS, id est, populi acquisiti.

Nota ad intelligentiam.

Acquisitio hic sumitur passivè pro re acquisita, seu abstractum pro concreto ponitur. Significat ergo populum acquisitionem, populum Dei, populum electum, Ecclesiam Dei. Duplex est hujus populi redemptio. Inchoata, quâ redimimur hic à peccati servitute, et

lizatus est Christus, et apud quos cepit Ecclesia, et per quos propagatur, primi sumus per quos laudatur et celebratur gloria Dei, gloria Evang. lii Christi. Ita Ambros., Anselm. et Tertul.

VERS. 15. — In quo et vos, cum audissetis verbum veritatis (Evangelium salutis vestræ), in quo Christo vos etiam sperastis; non quidem olim, ut nos (eratis enim sine lege et prophetia), sed nuper sperare coepistis, cum ex nobis Christi ministris audissetis verbum veritatis, quod idem est Evangelium salutis vestræ.

In quo et credentes signati estis Spiritu promissionis sancto. Sensus est: Item per quem, scilicet Christum, postquam Evangelio credidistis, ob-signati estis Spiritu sancto, velut promissionis sigillo; id est, Spiritu sanctum accepistis, quæ certa nota est, certumque testimonium vos esse filios Dei, ad quos promissio spectat hereditatis.

VERS. 14. — Qui est pignus hereditatis nostræ.

filiorum Dei libertate donamur. Completa in cælo, quâ ab omni prorsus malo liberabimur et æternâ gloriâ donabimur. Per Christi mortem à peccato redempti sumus, sed in miseris hujus vite relinquimur. In æternitate Deus perficiet hanc redemptionem quam inchoavit per mortem Christi; non à peccato tantum redimet, sed à miseria, à morte, ab omni prorsus malo liberabit. Quoad us ne autem hoc in cælis adimplatur, datur nobis Spiritus sanctus in terris, ut arrha et pignus. *Redemptio* igitur hic significat plenam et omnimodam libertatem ab omnibus tum animi, tum corporis infirmitatibus, seu resurrectionem ad æternam felicitatem.

Sub duplici itaque titulo nobis in Baptismo datur Spiritus sanctus, ut sigillum et ut arrha. In Baptismo per gratiam nobis infusam facti sumus filii Dei; Spiritus hanc divinam filiationem sigillat, ob-signat, ob-firmat. In Baptismo per gratiam nobis collatam datur ius ad hereditatem Dei Patris nostrî, itaque hereditatis æternæ felicitas nobis promittitur; Spiritus sanctus tunc datus est nobis velut pignus et arrha felicitatis promissæ, quoad usque ipsa conferatur, adimplatur, et per eam ab omni malo et miseria redimamur. Datur itaque Spiritus sanctus. Primò, ut credentes sigillet tanquam verè pecuniam Dei, populum Dei, acquisitionem Dei, filios Dei, et ad ipsum omnino pertinentes ob-signet; secundo, ad finem faciendam, futurum ut qui credunt in Christum, aliquando resuscitentur ad gloriam.

IN LAUDEM GLORIÆ IPSIUS. Hoc autem totum fit ut inde laudetur Deus, et à nobis in æternum glorificetur.

Nota quòd D. Paulus hoc caput incepit à laude Dei: *Benedictus Deus...*; sed hoc non contentus, ecce jam tertio nos monet de hæc Dei laude, v. 6, 12, 14. Hoc unum solum Deo possumus reddere, et hoc à nobis exigit Deus. Laudemus ergo, benedicamus, gratias agamus. Ingratitudinem cavemus. *Deus enim emulatur. Deus emulatur...*, Nahum, cap. 1, v. 2. Attende hic et serio reflecte ad veritates ad quas nunquam attendisti satis.

Prima observatio moralis.

In quo signati estis... In regeneratione tuâ et in confirmatione, etc., sigillatus es ipso Spiritu sancto: *In quo signati...* Ut te Deus discerneret à profanis, ab infidelibus, à filiis iræ, teque verè summè, è grege suo, è suo populo electo, et unum è suis filiis denotaret, suum Spiritum sanctum tibi apposuit ut sigillum, hincque omnium sanctitatis Spiritus, te sui in animâ tuâ impressione consecravit et ob-signavit. Hinc ergo discere quanta sit animæ sic sanctificate dignitas; Spiritu sancto per charitatem ob-signata et sigillata est. Discere

Hic Spiritus et sigillum est, et etiam pignus hereditatis coelestis. Pro pignus Græcè est arrha, quæ datur quasi pars anticipatâ futuræ plenæ solutionis: hic autem Spiritus datur quasi pars et prægustus futuræ nostræ hereditatis et sigillatus.

In redemptionem acquisitionis; q. d.: Spiritus sanctus est pignus hereditatis; in, id est, ad redemptionem

et quantâ eura hæc animæ sanctitas sit conservanda, quantâ circumspectione omnis et minima anima immunditia sit vitanda. Quanto studio, quantaque reverentiâ, hoc Spiritus sancti sigillum sit custodiendum.

Quantum è contra sit crimen, quantaque ingratitude, illud violare. Non licet vas, litteras, vel quidpiam regio sigillo obfirmatum, frangere, aperire, sine illius jussu, qui sigillum apposuit. Et tu sigillum Dei contra Dei voluntatem frangis, ô Christiane, legis divinæ violator; siquæ duplici titulo divinæ majestatis læsæ: reus evadis; et quia legem violas, et quia sigillum frangis, Spiritum sanctum à te repellis.

Secunda moralis observatio.

Qui est pignus hereditatis nostræ... Spiritum sanctum salutis æternæ arrhabonem recipimus. Ut spem tuam firmaret Deus, ut de suis promissionibus esses tutus et securus, ut tuam salutem æternam redderet quodammodo certam, Spiritum sanctum tibi dedit arrhabonem, hincque Dei Spiritus, tanquam obse, apud te vult in terris permanere, quoad usque suam Deus adimpleat promissionem in cælis. Quanta bonitas ex parte Dei! quanta hinc pax, tranquillitas et securitas animæ fidelis! Ipse Dei Spiritus, Spiritus veritatis, est arrhabo meus! Ipse se mihi ut obse dedit, ipse sui per charitatem communicatione presentem, futuram in cælis Dei fructum securum mihi reddidit, ô bonitas! O anima mea, Spiritu sancto sigillata, oppignorata, quare tristis es, et quare contritus me? *Spera in Deo Patre*, qui te, licet immeritam, per suam piissimam misericordiam adoptavit et in filium elegit. *Spera in Deo Filio*, qui te peccatricem in suo sanguine lavit, peccatorumque tuorum maculas abstersit. *Spera in Deo Spiritu sancto*, qui se, tanquam salutis æternæ arrhabonem, tibi dedit; hæcque spe in Dei bonitate firmiter stabilitâ, dic cum sancto Job: *Etiam si me occiderit, sperabo in eum.*

Tertia moralis observatio.

In laudem gloriæ ipsius. Omnium Dei donorum finis est laus et gloria Dei; et de hoc nos assidue monet Apostolus. Deus vult à nobis hominacionibus lauderi! Deus, qui in seipso gloriosus est, qui nullo eget, vult à nobis, qui nihil sumus, glorificari! ô bonitas! At vult à nobis glorificari, ut amplius det gratias, et salvet in æternum: ô bonitas immensa! *Quicumque glorificaverit me, et ego glorificabo eum. Benedic ergo, anima mea, Domino... et omnia interiora... Benedic, anima mea, Domino, et non obtineas... Benedicam Dominum...; semper laus eius in corde et in ore meo. Gloria Patri, et Filio, et Spiritui sancto... Habitu benedic semper et actu frequentissimè.*

VERS. 15. — Propterea. Græcè, *διὰ τοῦτο, propter*

nem perfectam assequendam, si te nihil remaneat servitutis, nec peccati, nec miserie, mortis ipsâ penitus ab-umptâ.

In laudem gloriæ ipsius. Hic apparet ad Christum redemptorem referri oportere, etc.

VERS. 15. — Propterea et ego audiens fidem vestram, quæ est in Domino Jesu, et dilectionem, quam rectiter

hoc, id est, et quia vocati estis, et Evangelium suscepistis, et Spiritu sancto signati estis; et quia Deus vult ob ista dona laudari. Propterea ego audiens fidem vestram, id est, ex quo audivi qualis sit vestra fides in Christo, et vestra charitas in Christianis. Ubique conjungit fidem et dilectionem, bigam quamdam admirabilem, D. Chrysostomus; quia fides, nisi accedat dilectio, mortua est, nec ad vitam aeternam perducet.

VERS. 16. — NON CESSO, GRATIAS AGENS... Gracissimus, pro gratias agere. MEMORIAM VESTRI FACIENS IN ORATIONIBUS. Hæc duo jungenda; nimirum gratiarum actio pro impetratis, et preces pro impetrandis. Utrumque autem debemus etiam pro aliis facere; hoc postulat communio sanctorum.

VERS. 17. — UT DEUS DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI, PATER GLORIE. Hebraismus, id est, gloriosissimus, gloria et majestate plenus, vel, ut ait Ambrosius, Pater claritatis, à quo omnis claritas, potestas et dignitas. Fortè Pater Christi, qui est splendor glorie.

DET VOBIS SPIRITUM SAPIENTIE, COELESTIS SCILICET, HANC, INTER ALIA DONA, IMPRIMIT FIDELIUM MENTIBUS.

ET REVELATIONIS IN AGNITIONE... Optat eis majorem et exactiorem Dei cognitionem. Qui Deum didicit et bene novit, non amplius de illo dubitabit, D. Chrysostomus. Hinc orat Apostolus ut Deum et divina mysteria perfectius noverint.

VERS. 18. — ILLUMINATOS OCELOS, SUPPLE, DET ILLUMINATOS, ETC., SEU ILLUMINET, ETC.

UT SCIATIS CLARIUS ET PERFECTIUS, QUÆ SIT SPES VOCATIONIS EJUS. Hebraismus est, spes pro re speranda; quia eò tendit nostra vocatio, id est, ut sciatis quæ et quanta sunt bona, ad quæ nos vocat, et quæ nos sperare jubet.

QUÆ DIVITE GLORIE... quam abundans et gloriosa hereditas sanctis præparata. Judeis Deus hereditatem terrestrem dedit; scilicet terram promissam, nobis coelestem præparavit, in ejus comparatione terra promissa fuit umbra et quasi nihil. Sine lumine gratiæ non potest sciri: primò, vocationis Christianæ excellentia; secundò, hereditatis æternæ ad quam vocamur abundantia; tertio, nostræ justificationis mi-

ostenditis, in omnes sanctos, id est, Christianos. VERS. 16. — Non cesso gratias agens pro vobis, etc., quibus peto ut Deus, etc.

VERS. 17. — Ut Deus, Domini nostri Jesu Christi Pater glorie; ut Deus Christi hominis, qui idem est Pater glorie; id est, auctor totius glorificationis; ut Deus qui est Domini nostri Jesu Christi Pater gloriosus, idemque gloriam suam Filio communicans; secundum illud Philipp. 2: Quia Christus in gloria est Dei Patris.

DET VOBIS SPIRITUM SAPIENTIÆ ET REVELATIONIS, IN AGNITIONE EJUS, VEL ANI POTIUS, UT AD PATREM REFERATUR. Est enim sensus: Ut Deus, nostrorum charismatum etiam vos Ephesios participes faciat, largiens et adjuvens vobis sapientiam, quæ ipsam, ejusque mysteria, quæ ratione humanâ percipi nequeunt, sed solâ discuntur revelatione divinâ, cognoscant. Hanc sapientiam vocat Spiritum sapientiæ et revelationis, quia Spiritus sancti donum est.

raculium; hæc justificatio non minoris est potentie quam Christi à morte resurrectio. Vide sequentem versiculum.

VERS. 19. — ET QUÆ SIT... Græcè: Et quæ excellens magnitudo virtutis ejus in nos credentes, id est, et ut sciatis quam excellens, quam magna potentia quam in nos credentes exercuit, ut nos ab infidelitate ad Christum, à peccato ad sanctitatem converteret; seu in nostrâ resurrectione spirituali.

SECUNDUM OPERATIONEM POTENTIÆ... Græcè, secundum, significat similitudinem, scilicet similem potentiam; quasi diceret: Hæc nostra spiritualis resurrectio facta est eadem, seu simili potentia, ac illa quam Deus exhibuit in gloriosâ resurrectione Christi. Hoc quidem de omnibus verum est, ad claritatem patet in Ephesiorum conversione. Ephesii omni vitio idololatriæ et magiæ erant dediti, ut videbitur in cap. 2. Horum infidelium conversio ab idololatriâ et à magiâ ad fidem Christi et ad veram pietatem, non minoris est potentie quam ipsa Christi resurrectio. Hoc etiam in D. Paulo patet; nec enim minoris fuit potentie ex Ecclesiæ persecutore prædicatorem et propugnatorem Ecclesiæ facere, quam mortuum ad vitam revocare. Equidem alii aliter hæc verba explicant, ea non de verâ resurrectione nostrâ, sed de futurâ nostrâ resurrectione corporali intelligentes, hoc modo: Ut sciatis summam et supremam Dei potentiam, quam in nos fideles exercerit, in die scilicet resurrectionis, corpora nostra ad gloriam resuscitando, eadem, seu simili potentia quam exercuit in Christo. Ambrosius huic explicationi favet; D. etiam Thomas. Estius illam præfert et amplectitur, qui et Cajetanum citat. Et revera juxta hunc sensum coherent quæ v. 18 præcesserunt, scilicet, quæ divitiæ gloriæ..., et quæ v. 20 sequuntur de Christi resurrectione et ascensione. Et ideò ego ipse hunc sensum primò amplexus sum velut naturalem et litteralem, putabamque Paulum hic ex factâ Christi resurrectione, quam omnes fideles credunt, confirmare fidem futuræ resurrectionis quam speramus.

Nota litteralis.

At re attentius examinata, et præsertim comparatis omnibus quæ hic de Christo dicuntur cum illis quæ VERS. 18. — Illuminatos (inquam, vobis det, ait Ambrosius.) oculos cordis vestri. Det, inquam, vobis habere oculos intellectus vestri illuminatos, ad hoc: Ut sciatis quæ sit spes vocationis ejus, id est, ut magis etiam ac magis cognoscatis quæ et quanta sunt bona ad quæ ipse vos vocat, et quæ vos jubet sperare. Spes enim pro resperanda more Hebræo posita est. Et quæ divitiæ gloriæ hereditatis ejus in sanctis, id est, et quam opulenta, splendida, magnifica sit gloria coelestis, quæ est hereditas sanctis, hoc est, fidelibus in Christo sanctificatis, tanquam filiis adoptionis ab ipso promissa.

VERS. 19. — Et quæ sit supereminens magnitudo virtutis ejus in nos, etc. Sensus est: Item ut cognoscatis excellentem magnitudinem potentie Dei, quam ostendit erga nos qui credimus Evangelio, scilicet resuscitando nos ad vitam et gloriam, sicut Christum resuscitavit. Hoc enim est quod jam sequitur.

de Christianis in cap. 2 dicuntur, ubi fidelium justificationi applicat D. Paulus quæ hic de Christo capite nostro dixit: Convincentur nos, concrescuntur, con-sedere fecit, v. 5, 6, hinc probabilius existimo, quòd hic versiculum 19 debeat intelligi de nostrâ à peccatis resurrectione spirituali, factâ in justificatione; quæ spiritualis resurrectio similis est resurrectioni corporali Christi. Et hic sensus est maxime naturalis. Deum enim precatur Apostolus ut illuminet, etc., quia sine lumine gratiæ scire non possumus quanta et quam eminentis sit illa Dei potentia, quâ infidelitatis tenebras dissipavit, ut fidei mysteria, à sensibus non solam remota, sed et omnem rationem superantia, credent homines, et quâ corda humana, ad malum naturaliter propensa, terrenis et carnalibus etiam habitualiter dedita et implicata, converit ad cœlestia, ita ut, terrenis et carnalibus contemptis, Deum solum ament.

Cogita quali in statu tunc esset mundus: totus in maligno positus, idololatriæ et magiæ et omnibus nefandis deditus. Homines tamen in tali statu positos Deus converit ad fidem, ad sanctitatem mortuum, ad perfectum Dei cultum. Hincque percipies quòd hæc virtus, quæ scilicet Deus hoc gratiæ miraculum fecit, non sit minor illâ quâ Christum à mortuis suscitavit. Omnia naturalia Deo incunctanter obediunt: hinc natura Dei jussu bene definita. At cor humanum Deo frequentius rebelle; hoc tamen Deus domuit virtute fidei. Addi potest hic, quod communiter dicitur, difficultius esse majorisque potentie, peccatorem justificare quam cœlum et terram creare. Primò, quia peccatum et gratia magis sunt inter se contraria quam nihil et aliquid; secundò, quia peccatum et peccator longius à Deo distant quam nihilum; Deus enim et peccatum duo sunt extrema, summè et in immensum distantia. Denique quia gratia et justitia ordinis est supernaturalis et divini; hinc summâ opus est potentia ut homo per peccatum infra omnes creaturas depressus supra omnes assurgat et ad gratiam extollatur, fiatque divini nature cōsors, Dei filius et hæres. Ex his omnibus colliges non mirum esse si dicat Apostolus suam et Ephesiorum spiritualem resurrectionem non minoris esse potentie quam Christi gloriosam à mortuis resurrectionem.

VERS. 20. — Quam operatus est in Christo. Græcæ significant efficaciam Dei operationem, et sensus est: Quam virtutem erga nos declarabit efficaci operatione potentissimam virtutis seu fortitudinis suæ, quam et in Christo efficaciter exercuit; q. d.: Non minus erit potens Deus in resuscitandis et glorificandis nobis, atque fuit in Christo.

Suscitans illum à mortuis, id est, eum suscitavit eum à morte ad vitam immortalem.

Et constituens ad dexteram suam in coelestibus, id est, collocavit, sedere eum fecit in dextera, id est, ad dexteram suam.

Supra omnem principatum, et potestatem, et virtutem, et dominionem. Principatus, id est, principes; potestates, id est, potestates præditi; virtutes, id est, dominantes; sunt enim nomina angelorum.

Et omne nomen. Id est, omne quod nominatur et celebratur. Quod nominatur, non solum in hoc sæculo, sed etiam in futuro. Hinc dicitur nomina quorundam gradus et distinctione angelorum et spirituum cœle-

Sed hic puto non omitendum alium sensum, quem dare videtur Arabica versio, quæ sic habet: Et quæ sit eminentia magnitudinis potentie ipsius, in nobis fidelibus, pendens ab efficaciâ fortitudinis roboris ipsius quod exercuit in Christo quem suscitavit, etc. Quasi dicat quòd Christi resurrectio sit causa resurrectionis nostræ spiritualis, nostraque fides ab ipsâ pendeat. Hujus sensus meminit Photius, et à Gagneo etiam refertur, et fundatur in eo quòd v. 20, secundum operationem, etc., refertur ad credimus. Sed melius refertur ad v. supereminens magnitudo virtutis, etc., quæ non est dissimilis, nec inferior illâ virtute quam operatus est in Christo, ut explicatum est; et est interpretatio plerorumque antiquorum, D. Chrysostomi, Theophylacti; et recentiorum, Cornelli, Menochii, Tyrini, Fromondi, etc.

VERS. 20. — QUAM OPERATUS EST... Illa Dei virtus et efficacia quâ nos ab idololatriâ, à peccatis, ab inferno suscitavit, similis est illi potentie et energie quam Deus ostendit in Christo, cum illum à mortuis suscitavit et ad dextram suam constituit tanquam potentia et divinitate sibi æqualem, quanquam formâ servi indutum, ait D. Chrysostomus.

IN COELESTIBUS, LOCIS SEU REGIONIBUS.

VERS. 21. — SUPRA OMNEM PRINCIPATUM..., omnes angelorum ordines, etc. Græcè, plus quam supra, ut summam altitudinem significet, ait Theophylactus.

ET OMNE NOMEN. Nomen hic sumitur pro personâ quâvis celebris et excellenti, sive angelicâ, sive humanâ, quocumque nomine, dignitate, et officio potitur; sive ea noverimus, sive nunc non cognoscamus, sed fortè in æternitate cognoscemus.

VERS. 22. — ET OMNIA SUBIECT... Hinc inferit D. Chrysostomus quòd Christus, etiam ut homo, sit Rex et Dominus cœli et terræ, angelorum et hominum. Data est mihi omnis potestas in cœlo et in terrâ, Matth. ultimo, v. 18. Quoad usum tamen hujus potestatis, nondum omnia sunt subjecta, ut Hebr. 2, v. 8, dicitur; demones enim et malos homines in fine tantum seculorum coercerit.

ET IPSUM DEDIT CAPUT SUPRA OMNEM ECCLESIAM. Græcè: Et ipsum dedit caput supra omnia Ecclesiæ. Syr.: Eumque, qui est super omnia, dedit caput Ecclesiæ.

stium nobis hic esse incognita, quæ in cœlo revelabuntur, ait Theophylactus.

VERS. 22. — Et omnia subjecta sub pedibus ejus. Hinc patet angelos subjectos esse Christo homini, et Christum, ut homo est, regem esse ac dominum cœli et terræ, hominum et angelorum. Ita Chrysost. et Theoph.

Et ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam, angelorum scilicet et hominum, militantiem et triumphantem. Ita S. August. et alii. Christum dedit caput Ecclesiæ, qui est super omnia visibilia et invisibilia præsidens et dominans. Hinc exclamât Chrysost.: Papæ I Quò rursum et ipsum Ecclesiam exivit? Quasi quâdam machinâ trabibus in magnam ipsam sublimitatem sustulit, inque ipsum coelestem thronum sedere fecit: nam ubi est caput, ibi est et corpus; supra omnia visibilia et invisibilia, etc. Dedit, inquit, ipsum caput supra omnem Ecclesiam; caput enim in sua membra illulit. Undè subdit:

sic. Itaque videtur quod sit transpositio et sic construi debet: *Omnia subiecta sub pedibus ejus, ipsaque sic super omnia posita et constituta dedit caput Ecclesie.* Sed juxta nostram Vulgatam, *ipsum dedit caput super omnem Ecclesiam,* angelicam scilicet et humanam; triumpphantem et militante. Ambrosius: nostro Interpreti est conformis.

VERS. 32. — *QUE EST CORPUS IPSIUS...*, id est, quæ Ecclesia est ejus corpus mysticum.

ET PLENITUDO EIUS, id est, perfectio, complementum illius; caput enim perficitur et completur accessu corporis, sicut et caput totum perficit. Sicut caput solum est mancum, ita membra sine capite sunt inutilia; caput ergo verè perfectum est cum habet omnia sui corporis membra.

QUI OMNIA IN OMNIBUS ADIMPLETUR. SYR. : *Qui omnia in omnibus adimplet.*

GRÆC. — *ὅς ἅπαντα.* Vox est media, tum activa, tum passiva; seu, ut ait Grotius, sono passivo, sensu tamen activo, formâ, inquit, Atticâ. Equaliter ergo significat, adimplens et adimpleti, et in utroque sensu hic vera est. Christus in omnibus suis membris adimpletur, quantum ad omnia corporis officia, v. g., manus, pedis, etc. Christus quoad manum impletur in homine misericordie; quoad pedem, in eo qui Christi amorem peregrinatur, vel visitat egros; quoad linguam in doctore, ait Theophylactus. Adimplet autem om-

VERS. 25. — *Quæ, scilicet Ecclesia, est corpus ipsius, et plenitudo ejus, qui omnia in omnibus* (membris

Corollarium pietatis, seu in hoc capite ad pietatem maxime notanda, et ad praxim redigenda.

1° Ex hoc capite mecum, ô Christiane, quisquis es, discere infinitas in te Dei misericordias, et æternas et temporales.

Ab æterno te Deus cogitavit, te dilexit; et quia dilexit, te adhuc nihilum et prorsus immeritum, inter innumeros alios, elegit in Christo et ob Christum, v. 4. Deus summe majestatis me nihilum ab æterno cogitavit, dilexit, præ amore elegit. Quanta et quam in fanda bonitas! Ad quid autem elegit? Ut esset sanctus et immaculatus in conspectu ejus, v. 4. Deo con sequenter similis, qui sanctus est et immaculatus. Quanta honor! Ad quid etiam? Ut sim adoptivus Dei filius, v. 5, ipsius hæres, æternorum illius honorum possessor. Quanta felicitas! An majorem Deus ipse poterat excogitare et mihi velle? Has ergo æternas, infinitas, immensas Dei misericordias cogita, penetra quantum potes; at comprehendere non vales, mirare, adora, ama; amans, adorans et mirans, exclama: *Æternas misericordias Domini in æternum cantabo.*

In tempore autem Deus, per Sacramentum tuæ regenerationis, æternum electionis suæ decretum ex secutus est; sicut ab æterno elegit ut esses sanctus et immaculatus, ita de facto, in tempore, te fecit sanctum et immaculatum; vide v. 5. Primò te fecit immaculatum in conspectu suo. Quomodo? Anime tuæ lotionem in pretioso Filii sui sanguine, in

nia: sicut caput impet omne corpus humanum, per continuum in sua membra influxum, sic Christus lucem inluit in fidelium mentes, pios affectus in cor, spiritualia charismata in animam.

In utrumque animadversio moralis.

Christus adimpletur in singulis et omnibus Christianis; proficit in illis sapientiâ, et gratiâ, et omni virtute: cum enim unusquisque Christianus sit Christi membrum, ubi membrum Christi perficitur, ipse Christus ut caput in suo corpore mystico perficitur. Ergo deo meam zelare perfectionem, utpote quæ ad Christi perfectionem confert. Ergo et meam deo imperfectionem horrere, utpote Christi dedecus et opprobrium. Ergo deo et aliorum salutem et perfectionem cum zelo incumbere, ut Christi corpus perficiam. Quot Christianos convertam, aut perficiam, toti Christo membra conferam, vel perficiam. Quanta hinc animarum conversioni et perfectioni cum zelo vacandi stimulus? Christus, caput Ecclesie, per continuum influxum adimplet omnia. Quanta ergo debet esse unio nostra cum Christo, capite nostro, quanta spes in ipsum, quanta fiducia, quam frequens ad eum noster recursus? Nostra cum hoc nostro capite continua sit unio, non tantum per habitus gratiæ et veritatis, sed et per actus fidei, spei et amoris: continuus et habitualis sit nostri cordis ad eum recursus per aspirationes et per orationem non deficientem.

suis, ergo et in angelis) adimpletur, et adimplet.

quo peccatorum remissionem reperisti, v. 7. Simul enim ac corpus tuum aqua fuit à Sacramenti ministro lotum, anima tua per merita pretiosi sanguinis Jesu Christi, tibi tunc applicata, à peccatorum omnium sordibus fuit abluta, et in conspectu Dei immaculata, et refulgens reddita. Secundo, eodem tempore et instanti sanctum te fecit. Quomodo? Per infusionem gratiæ sanctificantis, quæ copiose in te fuit effusa, v. 8; sicque te sanctificavit, ut et omni spirituali et celesti benedictione cumulaverit, v. 5.

Sicut elegit..., ita benedixit omni benedictione. Quæ sunt hæ benedictiones, quibus per gratiæ baptismalis infusionem cumulatus es? Per irradiationem hujus gratiæ sanctificantis, quæ divinæ nature participatio est, anima tua deformis facta est, Deoque similis; cujus imago æ similitudo per peccatum deleta, in te fuit divinitus resculpta. Adest aut è benedictionibus. Hinc Deo charus, et gratus factus es, Deique amicus, gratificavit in dilecto, v. 6. Adest altera. Per hæc eandem gratiam sanctificantem, quæ dominicæ passionis est fructus, estque Christi ipsius communicatio, et omnium quæ Christo sint applicatio: per hæc, inquam, gratiam Christum induisti, Christo unitus et incorporatus fuisti, ejus corporis membrum, corpus ejus mysticum, unum quid cum Christo factus fuisti. Hacque Christi, Filii Dei consubstantialis induitio, hæc cum Filio Dei naturali unione, in-

corporatione, identificatione, factus es Dei filius adoptivus, hæres Dei, co hæres Christi, jus recepisti ad omnia Dei bona in æternum cum Christo possidenda. Ecce altera et multiplex benedictio. Quia enim filius Dei factus es, hinc et Spiritum Filii recepisti, in quo clamares: *Abba, Pater*; hinc Spiritum sancto, quasi adoptionis sigillo obsignatus es, v. 15. Quia hæres factus es, et jus ad Dei hereditatem recepisti, hinc Spiritu sancto, qui est hereditatis artha, oppignoratus es usquedum hereditatem possideas integram, v. 14. Has omnes singularim misericordias cogita, recoga, meditare, penetra, et ideò cum D. Paulo precare.

Deus summe, Pater gloriæ, Deus Domini nostri Jesu Christi, illumina oculos cordis mei, ut hæc tua dona æterna et temporalia valeam intelligere, et sentire. Vide vers. 17, 18, 19. Sciam, ô Deus, quid sit ab æterno esse bonæ voluntatis tuæ inique affectus objectum, à te diligi, eligi, predestinari, v. 3, 4, 5; primò, ut ob id continas tibi gratias agam; secundo, ut huic bonæ voluntati tuæ respondens, te diligam, ô Deus æterne, qui me ab æterno dilexisti; et studeam sanctus et immaculatus esse, spiritu filiorum agere et agi. Sciam quid sit in tempore esse de facto divinæ nature tuæ participem, esse filium tuum, fratrem Christi, heredem tuum, cohæredem Christi, v. 5, 18: ut tantæ nobilitatis memor, nunquam sim degener, sed semper vivam dignè Deo, dignè filio Dei, fratre Christi, hærede Dei, cohærede Christi. Imitator tui sim ut filius, peccatum horrens, sanctitati vacans; quia sanctus es, et peccatum horrens. In charitate ambulem, in tui dilectione et proximi propter te, semper proficiendo. Sciam denique quæ et quanta sunt illa bona tua, quam abundans et gloriosa hæreditas æterna, ad quam me vocas, et quam me jubes

CAPUT II.

1. Et vos, cum essetis mortui delictis et peccatis vestris,

2. In quibus aliquando ambulastis secundum seculum mundi hujus, secundum principem potestatis aeris hujus, spiritus qui nunc operatur in filios diffidentie:

3. In quibus et nos omnes aliquando conversati sumus in desideriis carnis nostræ, facientes voluntatem carnis et cogitationum, et eramus naturâ filii iræ, sicut et cæteri:

4. Deus autem, qui dives est in misericordiâ, propter nimiam charitatem suam, quæ dilexit nos,

5. Et cum essemus mortui peccatis, convivificavit nos in Christo (cujus gratiâ estis salvati),

6. Et concrescitavit, et consedere fecit in celestibus in Christo Jesu:

7. Ut ostenderet in seculis supervenientibus abundantes divitias gratiæ suæ in bonitate super nos in Christo Jesu.

8. Gratia enim estis salvati per fidem, et hoc non ex volis, Dei enim donum est:

9. Non ex operibus, ut ne quis glorietur.

10. Ipsi enim sumus factura, creati in Christo

à te sperare, v. 18. Ut terrena omnia contempnas, ad illa æterna et immensa bona tua semper aspirem, et te, omnium bonorum fontem, unicè diligam. Amen.

2° Discere quis sit Christianismi spiritus, carnalis scilicet et terrena despicere, spiritualis et celestia diligere. Vide in fine v. 5. Quò plus omnia temporalia desperaveris, et ardentius æterna dilexeris, eò magis in Christianismo profeceris.

3° Discere quòd Christus sit medium in quo et per quod omnis ad nos emanat divina benedictio; et ideò medium in quo et per quod omnis nostra laus et benedictio ad Deum pervenire debeat. Vide in fine v. 5. Per ipsum et propter ipsam fluit ad nos omne bonum, per ipsum refluit à nobis omnis gratiarum actio. Christo itaque Mediatori nostro continuo adhaeremus, sive petitiuri, sive redditori, ibidem.

4° Discere quanta sit animæ sanctificate dignitas, ipso Spiritu sancto sigillata, v. 14. Sub duplici titulo datus est ei Spiritus sanctus, ut sigillum scilicet, et ut pignus. Quàm desideranda itaque sanctitas animæ! quàm magnificanda! quanto studio conservanda! Vide v. 14, et observationes morales.

5° Discere quid pro tot et tantis beneficiis, per Christum tibi collatis, velit à te Deus, nimirum amari, laudari. Discere et cur à te homuncione laudari veli in finite majestatis Deus, et super omnes nostros laudes plusquam infinitis superexaltatus, scilicet ut majores det gratias in tempore, et te salvet et glorificet in æternum. Hanc bonitatem mirare, ama, lauda, si non potes satis, saltem à laude nunquam cessa. Propterea de hoc nos toties admonet Apostolus in hoc capite, v. 6, 12, et 14, quem vide, et tertiam observationem moralem.

CHAPITRE II.

1. Dieu vous a rendus la vie, lorsque vous étiez morts par vos dérèglements et par vos péchés.

2. Dans lesquels vous avez autrefois vécu selon la coutume de ce monde, selon le prince des puissances de l'air, cet esprit qui exerce maintenant son pouvoir sur les incroyables et les rebelles.

3. Nous avons tous été autrefois dans les mêmes désordre, vivant selon nos passions charnelles, nous abandonnant aux désirs de la chair et de notre esprit; et nous étions, par la corruption de notre nature, enfants de colère, aussi bien que les autres hommes.

4. Mais Dieu, qui est riche en miséricorde, poussé par l'amour extrême dont il nous a aimés,

5. Lorsque nous étions morts par nos péchés, nous a rendu la vie en Jésus-Christ, par la grâce duquel vous êtes sauvés;

6. Et il nous a ressuscités avec lui, et nous a fait asseoir dans le ciel en Jésus-Christ,

7. Pour faire éclater dans les siècles à venir les richesses surabondantes de sa grâce, par la bonté qu'il nous a témoignée en Jésus-Christ.

8. Car c'est par la grâce que vous êtes sauvés en vertu de la foi; et cela ne vient pas de vous, puisque c'est un don de Dieu:

9. Cela ne vient point de vos œuvres, afin que nul ne se glorifie;

10. Car nous sommes son ouvrage, étant créés en